

FREDERIK ROSTGAARD SOM BOGSAMLER

I TOHUNDRED-AARET FOR HANS DØD

AF

KNUD LARSEN

*Frederik Rostgaard*¹⁾ var Søn af *Hans Rostgaard* paa Krogerup, som gjorde sit Land saa store Tjenester under Frederik III. Tidligt mistede Frederik Rostgaard baade sin Fader og Moder, og som ganske ung kom han til København, hvor hans Formynder *Willum Worm* tog sig af hans Universitetsuddannelse. Han studerede ikke noget enkelt Fag og forberedte sig ikke til nogen bestemt Eksamen, men skaffede sig en omfattende baade humanistisk og naturvidenskabelig Almen- dannelselse.

Allerede i disse ganske unge Aar havde Trangen til at samle Bøger grebet ham, og paa den Tid blev Grunden til hans Bibliotek lagt. Hans Formynder havde en Søn *Christen Willumsen Worm*, som havde lignende Samlerinteresser, og sammen med ham aflagde han jævn- ligt Besøg i Byens Boglader, og de to unge Mennesker indkøbte baade moderne og klassisk Litteratur. De var ogsaa altid til Stede paa Bog- auktionerne, f. Eks. efter Biskop Mathias Foss og Hofretspræsident Anders Guntzov, hvor de vel foreløbig har indskrænket sig til at købe de mere almindelige Skrifter, som kunde faas ret billigt. Endelig maatte de tage deres Tilflugt til *Christian Hyldal*, som var Datidens

¹⁾ Den vigtigste Fremstilling af Rostgaards Liv er *Chr. Bruun*: Frederik Rost- gaards Liv og Levnet. Kbh. 1870, hvortil slutter sig *Chr. Bruun*: Aktstykker og Breve til Oplysning om Frederik Rostgaard og hans Samtid. Kbh. 1871. Fra dette Værk er det meste af det biografiske Stof hentet, men af Pladshensyn er det indskrænket ret stærkt.

»Antikvar«, der mod en Provision opsøgte Litteratur til Samlerne. Han gik under Navnet »Jerusalems Bogførere«, og Rostgaard syntes nok, at han tog sig rundeligt betalt for sine Tjenester, men det fik være, for Bøgerne maatte Rostgaard have.

For Datidens Privatbiblioteker spillede Haandskrifter en væsentlig større Rolle end for vor Tids. Det hang naturligvis sammen med, at Bogtrykkerkunsten endnu paa den Tid ikke havde formaaet at skabe de talløse Kildepublikationer, som senere saa Dagens Lys. Der fandtes overalt i Bibliotekerne store Mængder af meget væsentlige, uudgivne Haandskrifter. Desuden var man ikke saa fjernt fra den Tid, da Afskrivning var den naturligste Maade at skaffe sig Bøger paa. Ogsaa — og navnlig — paa dette Omraade satte Rostgaard ind. Der fandtes i Universitetsbiblioteket en hel Del Haandskrifter til Danmarks Historie og dens Hjælpevidenskaber, og han ansatte nu Studenter til at afskrive de Manuskripter, som særlig interesserede ham, og saa kollationerede han dem selv; paa den Maade skabte han allerede i 17—18 Aars Alderen Grundlaget for sin Haandskriftsamling. Blandt andet lod han afskrive 2. Del af Pontanus' Danmarks Historie. Originalen gik tabt ved Branden i 1728, og Rostgaards Afskrift maatte derfor lægges til Grund for den Udgave, som kom i 1740, og reddede paa den Maade Værket fra Undergang.

Rostgaard samlede paa et bredt Omraade, men derindenfor havde han som Speciale danske Digtere og navnlig Anders Bording. Det var et brydsomt Arbejde dengang at samle Digte, som for en stor Del var Lejlighedsdigte, der var trykt paa et enkelt Blad og spredt for alle Vinde. Faa af Digterne var saa omhyggelige som Ole Borch, der kunde forære ham en fuldstændig Samling af sine Digte.

Aarhundreder igennem var det almindeligt, at de Mennesker, som forberedte sig til de store Stillinger inden for Statsstyrelsen og Videnskaben, i deres Ungdom foretog omfattende Studierejser til Udlandet. Det drejede sig ikke sjældent om Rejser, som varede indtil en halv Snes Aar, og de var af den største Betydning. I en Tid, hvor Kommunikationsmulighederne var ret sparsomme, var disse Rejser et

Bindeled mellem Landene, og de skabte en international vesteuropæisk Videnskab, der med Latinen som Meddelelsesmiddel ikke kendte til Landegrænser.

I Sommeren 1690 drog Frederik Rostgaard da ud paa sin store Udenlandsrejse, som skulde komme til at vare 9 Aar. Det første Maal for Rejsen var Giessen. Ved hans Ankomst omkring 1. September var der dog ingen Undervisning af Hensyn til Bogmessen i det nærliggende Frankfurt a. M. Disse Foraars- og Efteraarsmesser i Leipzig og Frankfurt var Centrene for den tyske Boghandel. Dér kunde man se alt det nye, som var trykt i det sidste Halvaar, og Rostgaard var ikke sen til ogsaa at begive sig derhen.

Hvad han særlig gav sig af med i Giessen, var Jura og navnlig Folkeret. Desuden tog han et særligt Kursus i at skrive tyske Breve og Dokumenter, hvilket kom ham til gode under hans senere Kancellivirksomhed. Men ogsaa et saa fjerntliggende Studium som det arabiske Sprog tog han op.

Hans Fritidssyssele var de danske Digte; Samlingerne havde han ført med sig, og nu blev de ordnede og kompletterede med Udgivelse for Øje. Og saa naturligvis Bøger. Sammen med Danskeren *Hans Steenbuch*, som han henede havde sluttet Venskab med, rejste han med Mellemlum til Frankfurt for at hæve de Penge, som kom til dem hjemmefra, og saadanne Lejligheder lod de ikke gaa fra sig til at besøge de lærde og se deres Biblioteker, og de besøgte ogsaa Bogladerne og Antikvariaterne. Efter halvandet Aars Ophold i Giessen havde Rostgaard samlet en stor Kasse Bøger, som han tog med til Holland.

Den næste Station paa Vejen, hvor han ligeledes tilbragte halvandet Aar, var Leiden. Han fortsatte i denne By sine Studier over Folkeretten, men hørte ogsaa en Del Forelæsninger over klassisk Filologi og Historie og tog et formeligt Kursus i Veltalenhed. Selvfølgelig forsømte han ikke Bibliotekerne; navnlig kom han i Bibliotheca Thijseniana, der var tilgængeligt for alle Videnskabsmænd. At Bibliotheket var tilgængeligt Onsdag og Lørdag Kl. 14—16, giver et lille

Indtryk af, hvad man dengang forstod ved, at et Bibliotek var tilgængeligt. Ogsaa i Bogladerne og ved Bogauktionerne var han en flittig Gæst. Hos en Antikvarboghandler fandt han f. Eks. blandt en Mængde ligegyldige Ting et Haandskrift, som indeholdt Rufinus' Oversættelse af Origenes' Kommentar til Romerbrevet paa Pergament i smuk og velholdt Stand. Det findes nu i Det kgl. Bibliotek²⁾.

I Leiden fik han udgivet sin Samling af Danskeres latinske Digte under Titlen »*Deliciae quorundam poetarum collectae et in II tomos divisae a Frederico Rostgaard*«. Den blev trykt hos Jordan Luchtmans i 1693 og er dediceret til Willum Worm.

Under sit Ophold i Leiden havde Rostgaard sluttet sig til sin Landsmand *Laurids Thura*, og sammen med ham rejste han om Efteraaret 1693 til Oxford. Han var nu blevet 22 Aar gammel og havde i tre Aar i Udlandet studeret de forskelligste Fag med stor Interesse og Energi, men han havde endnu ikke samlet sig om noget enkelt Omraade, og hans Studier i Oxford blev af samme spredte Karakter. Han begyndte endda her et nyt Studium, nemlig Dansk, men indsaa dog vist snart, at det var upraktisk at studere Dansk i England, og kom ikke ret vidt med det. Derimod kastede han sig med Iver over Haandskrifterne i Bodleian Library, navnlig oldhøjtyske og angelsaksiske, og han afskrev en hel Del af dette Stof. Det førte ham længere ind paa Studiet af disse Sprog, og ved Siden deraf studerede han ogsaa Islandsk. Naar dertil kommer, at han udarbejdede en dansk Rimordbog, og at han i et Stykke Tid af de ti Maaneder, han tilbragte i Oxford, var alvorlig syg, forstaar man, hvor virksom han var dengang som altid.

Ved Begyndelsen af 1695 var Rostgaard i Paris. Af alle de Byer, han paa sin Udenlandsrejse besøgte, synes denne at have fængslet ham mest, og først tre Aar efter forlod han den. Han havde Anbefalingskrivelser med baade fra Holland og England og kom hurtigt i Forbindelse med fremragende Orientalister, Historikere og Polyhistorer. Hvad der interesserede ham mest, var dog Bibliotekerne og

²⁾ Gl. kgl. Saml. 4°, 1338.

navnlig Bibliothèque Royale (det nuværende Bibliothèque Nationale). Han opnaaede hurtigt Bibliotekarernes Tillid og fik Lov til at laane baade Bøger og Haandskrifter med hjem for at bøde paa den meget begrænsede Aabningstid.

Forbindelsen med Bibliothèque Royale fik ham til — vistnok med Henblik paa hans eget Bibliotek — at kaste sig over Spørgsmaalet om Katalogformer. Det var nemlig paa Tale at trykke Bibliotekets systematiske Katalog, og Bibliotekaren, som havde med den Sag at gøre, *Nicolas Clément*, var i Tvivl om, hvorledes han skulde opstille Stoffet. Man plejede at gøre det paa den Maade, at man inden for hver Gruppe delte Stoffet i tre eller fire Afdelinger efter Formaterne; men det følte som en Ulempe, at man maatte søge tre eller fire Steder for at se, hvad Biblioteket havde om et bestemt Emne. Rostgaard udsendte nu i Slutningen af 1697 et Skrift paa 8 Sider i Folio »Projet d'une nouvelle méthode pour dresser un catalogue selon les matières, avec le plan«, hvori han viste, hvorledes Vanskelighederne kunde overvindes³⁾. Han deler hver Side ved en lodret Linje paa Midten og faar paa den Maade fire Kolonner ved Siden af hinanden i den opslaaede Protokol (se S. 32). Han anbringer nu Bøgerne i Kolonnerne efter Formaterne Folio, Kvart, Oktav, mindre Formater, saaledes at Bøger fra samme Aar staar over for hinanden. Paa den Maade bliver Stoffet let overskueligt, og man kan ved eet Opslag overse alt, hvad man skal bruge. Clément saa meget vel de Fordele, Metoden havde, men mente, at dens Anvendelse til en trykt Katalog maatte strande paa, at der ikke var lige mange Bøger i hvert Format, saaledes at der blev en urimelig Mængde tom Plads, hvilket vilde fordyre Fremstillingen af Katalogen altfor meget. Kort efter udsendte Clément et andet Forslag, som gaar ud paa, at man anbringer Bøgerne ned ad Siden uden Hensyn til Formaterne og saa i venstre Side har tre ganske smalle Kolonner, hvori man anbringer hver Bogs

³⁾ En udførlig Fremstilling af Rostgaards Katalogsystem findes i *Knud Larsen: Frederik Rostgaard som Biblioteksmand* (Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen 1939, S. 72—94).

Nummer efter, hvilket af de tre Hovedformater Bogen hører til. Rostgaard lod sig dog ikke gaa paa. Han udsendte en ny Udgave, som indeholdt Kritik af Cléments Forslag og yderligere Forsvar af hans eget, og af hans Haandeksemplar i Universitetsbiblioteket, hvori der er indbundet nogle haandskrevne Sider, kan man se, at han har arbejdet videre med Opgaven uden dog at kunne forbedre sit oprindelige Forslag. Det er da ogsaa det, han falder tilbage paa, da han senere skal til at udarbejde en Katalog over sit eget Bibliotek.

Hverken i Paris eller i Rostgaards Fædreland slog Systemet igennem. Kun J. E. Schlegel benyttede det, da han skulde katalogisere den russiske Minister i København, Baron Korffs Bibliotek, og han kalder det »eine sehr bequeme Einrichtung«⁴⁾. Da Det kgl. Bibliotek skulde anlægge sin danske Katalog, valgte det derimod Cléments af Rostgaard saa stærkt kritiserede System, og det kan vist heller ikke nægtes, at hvis man endelig vil have denne Sondring mellem Formaterne, er dette System bedre.

Men ogsaa andre Biblioteksproblemer beskæftigede Rostgaard sig med. Han studerede ivrigt Systematik og afskrev ret vidtløftige Inddelinger fra forskellige Biblioteker; han overvejede Signatursystemer og udkastede den ganske gode Idé, at man som Signaturer kunde benytte Personnavne, opstillet i alfabetisk Orden, men opgav den igen. Han interesserede sig for Bibliotekets ydre Indretning og hjembragte en omhyggelig Beskrivelse af et Privatbibliotek, som var forsynet med et Galleri hele Stuen rundt, saa man var fri for at benytte Stiger, og han mærker sig endog et Bibliotek, hvor man sparer Plads ved paa hver Hylde at anbringe to Rækker Bøger, den ene bag den anden; den bageste løftes saa ved en smal Hylde saa meget op, at man kan se Titlen.

Som det ses, er de Forberedelser, Rostgaard gør til Indretningen af sit Bibliotek, meget omfattende. Naar man saa tænker paa, at selve Biblioteket kun skulde være Grundlaget for det egentlige, nemlig det videnskabelige Arbejde, maa man mindes Licentiaten

⁴⁾ J. E. Schlegels Werke. Bd. 5. Kbh. 1770, S. 36.

hos Poul Møller. For Rostgaard gik det nøjagtig paa samme Maade, Forarbejderne svulmede op, saa han aldrig naaede til det egentlige.

Til Forarbejderne hørte ganske særligt det i og for sig nyttige Arbejde med at afskrive Haandskrifter, og han fandt baade i Bibliothèque Royale og i Colberts Bibliotek mange værdifulde Ting. Et af de interessanteste Haandskrifter var en smukt illumineret Membran fra det 13. Aarhundrede, indeholdende den største kendte Samling af de tyske Minnesangere. Den afskrev han til Dels selv (se Illustrationen S. 35), og i hvert Fald kollationerede han selv Afskriften⁵). Ogsaa græske Haandskrifter beskæftigede han sig med. Han gennemgik, hvad han fandt, og gjorde ret fyldige Excerpter af uudgivne Forfattere.

En græsk Forfatter, som flere paa den Tid beskæftigede sig med, var Libanios, en Sofist og Veltalenhedslærer fra det 4. Aarhundrede e. Kr. Rostgaard fik navnlig Interesse for hans Breve, som var spredt paa mange Steder⁶). Han satte et stort Afskrivningsarbejde i Gang og konfererede selv Afskrifterne ved gode Venners Hjælp, og han var stærkt opsat paa at udgive Libanios, naar han kom hjem, men foreløbig havde han nok at gøre med Indsamlingen.

Af Rostgaards videnskabelige Korrespondance er ikke meget bevaret, skønt den utvivlsomt har været af stort Omfang. Det væsentligste, der er bevaret, er Kladderne til en Del af hans Breve. Af størst Interesse i denne Sammenhæng er, at han gennem sin Forbindelse med den germanske Filolog Joh. Schilter i Strasbourg skaffede sig en meget sjælden Bog: Flacius Illyricus' Udgave af Otfred, Basel 1571.

Tiden var løbet for ham i Paris. Efter sin Plan skulde han allerede

⁵) *Cantilenæ Germanicæ antiqvæ*. Gl. kgl. Saml. Fol. 439.

⁶) I 1903—27 er der udkommet en samlet Udgave af Libanios i 12 Bd., udgivet af *Richard Förster*. Bd. 10—11 indeholder Brevene i et Antal af 1544. Rostgaard havde et lignende Antal, og selv om nogle har maattet udskydes som uægte, og andre er kommet til, viser det dog, at Rostgaards Samling ikke har manglet meget.

6. VI. Margrave Otte von Brandenburg
mit dem pfile.

1.

1. Winter dine trüben Avnde

Vnd din Kette manigvalt
Ob ich das erwenden künde
Dassio wurden bar gestalt
Das ließe ich dur die Langer naht
Vn durh die vil mīneklichen dū mir frōide
vil hat braht.

2. Ich sach die vil mīnekliche
Vor mir stan in richer wat
Ze kant do wart ich frōiden rieche
Da von min mōt vil hohe stat
Mich grūße ir mīneklicher munt
Der duhte mich in solher rōte sam ein fūrīg
flāme entzunt.

3. Heij herregot durh dine gōte
Rūche der mīnekliche pflegen
Mit steter trüwen si behüte
Vn sende ir dinen süßen segen
Dassat si verschuldet gar
Wol gegen al der werlte gemēine ey herre-
- got nu nim ir war.

Rostgaards egenhändige Afskrift af et Minnesanger-Haandskrift
fra det 13. Aarhundrede.

i Efteraaret 1695 have været videre, men først i Foraaret 1698 kom han af Sted. Han rejste over Lyon, Orange, Avignon, Nîmes, Montpellier, Arles, Aix, Marseille, Nice, Monaco, Genua til Milano. Dér

havde han tænkt sig at blive et Par Uger, men blev der i omtrent tre Maaneder, fordi han var ganske betaget af Bibliotheca Ambrosiana. Bibliotekaren, *Antonio Muratori*, følte sig meget tiltalt af Rostgaard, som trods sin Ungdom viste sig i Stand til at vurdere Bibliotekets Haandskriftsamling. Her som i Paris lykkedes det ham ved sin Elskværdighed at faa uhindret Adgang til at afskrive Haandskrifter, og han benyttede sig deraf, især til at afskrive en hel Del Libanios-Breve. Libanios var stadig hans Hovedinteresse, og i alle italienske Byer, han kom igennem, søgte han Libanios-Haandskrifter og fandt efterhaanden ogsaa en Del.

Fra Milano rejste han over Pisa, Parma, Bologna til Florens. Hvad der mest tiltrak ham i denne By, var naturligvis det medicæiske Bibliotek. Bibliotekaren, *Antonio Magliabechi*, som 30 Aar før med stor Imødekommenhed havde hjulpet hans Landsmand Niels Stensen med Litteratur, aabnede ogsaa med Velvilje Biblioteket for Rostgaard, der straks gik i Gang med sine Afskrifter, blandt andet af en Samling uudgivne Breve fra Kejser Julian. I Florens traf han *Antonio Maria Salvini*, der var Professor i Græsk og ogsaa havde givet sig af med Libanios. Det blev et meget frugtbart Bekendtskab. Rostgaard fik de latinske Oversættelser, som Salvini havde foretaget, og denne fortsatte Oversættelserne til Fordel for Rostgaard.

Om Efteraaret 1698 kom han til Rom. Han havde efterhaanden saa mange lærde Forbindelser og saa mange Anbefalings skrivelser, at det var let for ham overalt at komme i Forbindelse med de Mennesker, som kunde være af Betydning for ham, og faa Adgang til de Biblioteker og Samlinger, han havde Brug for. Ogsaa i Rom var det særlig Libanios-Breve, der havde hans Interesse; men han genoptog her tillige sine oldhøjtyske Studier. Anledningen var den, at han blev gjort opmærksom paa et Haandskrift i Vatikanbiblioteket, som viste sig at være Grundlaget for den Udgave af Otfrid fra 1571, han, som før nævnt, havde erhvervet sig i Parisertiden. Han sammenlignede nu Udgaven med Haandskriftet og fandt, at der var mange Afvigelser, og han opstillede et helt Variantapparat. Da han nu var

kommet i Gang med disse Studier, og vel sagtens ogsaa for ved et trykt Arbejde at dokumentere sin Flid var det hans Hensigt at udgive hele sin Samling af oldhøjtysk Litteratur. Det blev dog for omfattende en Opgave, og han indskrænkede sig derfor til Isidor, som han vilde udgive med Kommentar og Glossar. Ordforklaringerne var vanskelige, fordi man ikke paa den Tid havde de fornødne Hjælpemidler, og Rostgaard maatte søge Hjælp forskellige Steder; men det gik med dette Arbejde som med de fleste andre, han planlagde, han fik aldrig Værket færdigt.

Det var dog ikke udelukkende Haandskrifter og Bøger, Rostgaard beskæftigede sig med. Han kunde naturligvis ikke opholde sig i Rom uden at betragte, hvad der var tilbage af Oldtidsmindesmærker. Han gør endog nogle særdeles kloge Bemærkninger om de mange restaurerede Statuer, han ser. Han beklager, at man ikke tydeligt har angivet, hvad der er antikt, og hvad der er senere tilføjet, og vilde for sit Vedkommende foretrække, at man præsenterede Antikkerne, som de var, og ikke, som man tænkte sig, de havde været. Fra disse arkæologiske Ekskursioner, som han foretog sammen med kyndige Mænd, medbragte han Kopier af græske og latinske Indskrifter, der var fremstillet ved Hjælp af vaadt Papir, som var presset ned i de indhuggede Bogstaver. Det skrevne var nu engang det, som interesserede ham mest.

I Foraaret 1699 rejste han sydpaa. Han tog over Neapel til Sicilien og Malta for dér at finde Haandskrifter, men Resultatet var ringe; hvad der havde været af Manuskripter, var for længst bortført af Spanierne.

Italiensrejsen gav stort Udbytte for Rostgaards Bibliotek. Under Opholdet i Rom havde han købt 38 Manuskripter foruden et Par Hundrede Bøger. Manuskripterne var klassiske Forfattere som Cicero og Plinius, men ogsaa en latinsk Grammatik paa Vers, en kortfattet græsk Grammatik og nogle Bøger paa gammelt Fransk. Bøgerne var en broget Blanding, Teologi, Historie, klassisk Litteratur, Bøger paa Syrisk, Arabisk, Persisk, Georgisk, Armensk, Annamitisk, Japansk,

Ætiopisk. Man forstaaer, at han med Glæde køber Vita e miracoli di S. Canuto Martire Re della Dania da Angelletti, 1667; vanskeligere er det at forstaa, hvad han vil med en Bog som Istruzioni e regole degli ospizi generali per li poveri di ordine d'Innozenzo XII, 1693.

Paa Tilbagevejen fra Malta gjorde han Ophold i Lucca, Florens og Venedig for at købe Bøger, og navnlig i Venedig erhvervede han sig en højst usædvanlig Samling Sjældenheder fra Bogtrykkerkunstens første Tid, bl. a. mere end en Snes Inkunabler. Han fik her i Løbet af nogle Dage ca. en Fjerdedel af de sjældne Bøger, som kom til at præge hans Bibliotek, bl. a. en Del af dem, som nævnes under Omtalen af hans Bibliotek (S. 53 ff.). Ogsaa i Padua gjorde han gode Indkøb. Han fik et halvt Hundrede Bind, væsentligt fra det 16. Aarhundrede, men ogsaa en Del fra det 15. Aarhundrede. Det var græske og latinske Klassikere i gamle Udgaver og Kommentarer dertil og desuden noget Teologi og Historie. I den lille Notebog, hvorfra disse Oplysninger er taget⁷⁾, findes yderligere bagi en Fortegnelse over 22 Bøger, hvoraf 12 er Inkunabler; den er ikke dateret, og det ses ikke, hvortil den refererer sig, men paa Grund af dens Placering er det sandsynligt, at det ogsaa er Indkøb, han har gjort i Italien paa samme Tid. Det var saaledes et meget udbytterigt Besøg, han i sidste Øjeblik, inden han forlod Italien, aflagde i de norditalienske Byer, og at han var klar over, hvad det var for Skatte, han havde erhvervet, kan man se af, at han senere i sin Auktionskatalog har karakteriseret en hel Del af dem som sjældne eller meget sjældne.

Han rejste nu videre til Augsburg for at se paa den Afskrift af Otfrid, hvorefter Flacius Illyricus' Udgave var trykt. Han havde tænkt sig endnu nogen Tid at rejse rundt i Mellemeuropa, men han fik Meddelelse hjemmefra om, at Christian V var død om Sommeren 1699, og blev opfordret til snarest muligt at komme hjem. Han gjorde dog Ophold i Leipzig for at lade sine Varianter til Otfrid trykke, saa at han i det mindste kunde forelægge et enkelt videnskabeligt

7) Ny kgl. Saml. 8°, 275 c.

Arbejde, naar han kom hjem fra sin niaarige Rejse; men heller ikke dette lykkedes det ham at faa gjort færdigt. Han sendte saa hele Manuskriptet til Schilter, hvem han havde tænkt at dedicere Værket, og skyndte sig til Danmark.

Hvis man ser paa Frugterne af Rejsen, er det naturligt at nævne de mange Kasser Bøger, han havde sendt hjem; men endnu vigtigere var den Mængde Afskrifter af Haandskrifter, han med saa stor Energi og ikke ringe Bekostning havde faaet fremstillet. Det vigtigste heraf var utvivlsomt Libanios-Brevene. Det var den største Samling af denne Forfatters Breve, som paa den Tid fandtes, og man saa fra mange Sider med store Forventninger hen til den Udgave med latinsk Oversættelse, som man nu ventede vilde komme fra Rostgaard.

Da han drog ud 19 Aar gammel, havde han en fortrinlig Almendannelse, og da hans Formaal var at blive Videnskabsmand, maatte man vente, at han nu havde fordybet sig i et enkelt Studium, men det var ikke Tilfældet. Han havde studeret lidt Jura, lidt Græsk, lidt Arabisk, lidt Oldhøjtysk, men paa intet Omraade var han trængt dybere ned. Den store Flid, han havde udfoldet, var væsentlig blevet anvendt paa at samle Bøger og Haandskrifter. Hans Litteraturkendskab spændte meget vidt, og hans idelige Afskriven og Kollationeren havde givet ham en Kyndighed paa disse Omraader, som gjorde, at man maatte vente sig i ham at finde den ideelle Udgiver af den ældre Litteratur. Endelig havde han paa sin Rejse skaffet sig en Mængde lærde Venner overalt i Europa, som kunde være ham til udmærket Nytte i hans videnskabelige Arbejde.

Grunden til, at Slægt og Venner havde presset saa stærkt paa for at faa Rostgaard til at vende tilbage ved Frederik IV's Tronbestigelse, ses ikke klart; men ud fra det foregaaende maa man vel antage, at Worm har næret Mistillid til Rostgaards Chancer for at drive det til noget ad den videnskabelige Vej og derfor gerne har set, at han benyttede Tronskiftet til at skaffe sig et Embede i Statsadministrationen. Dette stemmer da ogsaa godt med, at han fire Maaneder efter sin Hjemkomst blev udnævnt til Gehejmearkivar 9. Marts 1700.

Det var et nyoprettet Embede, og det maa siges, at Rostgaard var ganske godt kvalificeret dertil. Et andet Spørgsmaal er, hvorledes han selv kunde gaa ind i Administrationen og dermed opgive det stille Liv som Forsker, han tidligere mente sig som skabt til. Man kan forestille sig flere samvirkende Grunde. Først og fremmest kan han have været under stærkt Pres fra Worm, dernæst kan han maaske ved at se tilbage være blevet klar over, at hans videnskabelige Bane næppe vilde blive saa lysende, som han i Parisertiden havde forestillet sig, og endelig har han maaske tænkt sig, at en Gehejmearkivars Stilling ikke var mere krævende, end at han ved Siden af kunde faa Tid til at sysle med de Studier, som under alle Omstændigheder stod hans Hjerte meget nær. At det sidste i hvert Fald var Tilfældet, fremgaar tydeligt blandt andet af hans Forhold til Libanios-Haandskrifterne, som vi senere skal se. Der er for Efterverdenen næppe nogen Grund til at beklage dette Brud i Rostgaards Udvikling; selv om han ogsaa i Fremtiden havde haft hele Tiden til sin Raadighed, er det ikke sandsynligt, at han havde udviklet nogen Evne til at gøre sine Arbejder færdige og give dem fra sig. Derimod er det nok muligt, at han personlig vilde have faaet mere ud af et stille Studieliv end af at lade sig opsluge af det offentlige Livs Malstrøm. Ganske vist havde han dér i højere Grad Lejlighed til at tilfredsstille sin medfødte Forfængelighed, men paa den anden Side bragte det ham ogsaa mange Bekymringer.

Et Par Maaneder efter Udnævnelsen til Gehejmearkivar blev han forlovet. Storkansleren Conrad Reventlow havde med sin Hustrus Kammerpige to Sønner og en Datter, som var anerkendt af Faderen og af Kongen adlet under Navnet *Revenfeld*. Det var med denne Datter Rostgaard blev forlovet. Hun var da tolv Aar gammel, og han var 29. Det blev bestemt i Ægteskabskontrakten, at Ægteskabet skulde indgaas tre Aar senere, og at Medgiften skulde være 2000 Rdlr. Det maatte for en Mand, som var gaaet ind i Administrationen, anses for et meget fordelagtigt Parti, og Rostgaard havde altsaa atter Chancer for at udfolde sine Evner.

De følgende Aar bragte Rostgaards Optagelse i Adelsstanden, hans Udnævnelse til Justitsraad i 1702 og hans Ægteskab i 1703. Som gift Mand flyttede han ind i en stor Gaard paa Købmagergade og havde allerede nu som 32-aarig en god Position i København.

Til Gaarden paa Købmagergade var alle Bøgerne og Manuskripterne, som han havde erhvervet i Udlandet og efterhaanden sendt hjem, bragt ind tillige med, hvad han i Forvejen havde. Det hele blev opstillet i den Sal, han havde indrettet dertil. Desværre hører vi ikke noget om, hvorledes den var indrettet. Det vilde være interessant at vide, om han har forsynet den med et Galleri som i det Bibliotek i Paris, der dannede Forbilledet. For en Samlernatur som Rostgaard maa det have været en stor Nydelse nu at have det hele smukt ordnet og opstillet i et passende Lokale. Han lod det naturligvis ikke blive ved de Bøger og Manuskripter, han havde, men samlede stadig. Dels købte han Bøger i Udlandet, men navnlig holdtes ingen Auktion i Danmark, uden at Rostgaards Samling derigennem forøgedes, f. Eks. erhvervede han paa Auktionen efter Peder Syv ikke blot en Del Bøger, men ogsaa hans uudgivne Manuskripter, og efter Jacob Bircherod købte han dennes genealogiske Samlinger. En Samling som Rostgaards maatte dog ogsaa forøges ved Gaver, og en hel Del Bøger er optegnet i en Gavebog⁸). Af de Navne, man dér træffer, er nok *Chr. Reitzers* det hyppigst forekommende, ofte med Tilføjelsen »for en anden Bog« (pro alio libro). De to ivrige Bogsamlere har altsaa byttet Bøger, vel sagtens mest Dubletter, men ogsaa jævnligt skænket hinanden Bøger. Hans Gram og Arne Magnussen forekommer heller ikke sjældent. Mellem Giverne er ogsaa hans Formynders Willum Worm og dennes Søn Christen Worm.

I Reglen anføres ganske nøgternt, at Bogen er en Gave fra den eller den, men en enkelt Gang faar Giveren et Adjektiv; det siges, at en Bog er en Gave fra den »højt begavede« Londeman (donum ingeniosissimi L.), og Bogen har faaet en ekstra omhyggelig Beskrivelse. Det drejer sig om en Udgave af Hesiodos med Noter af Daniel

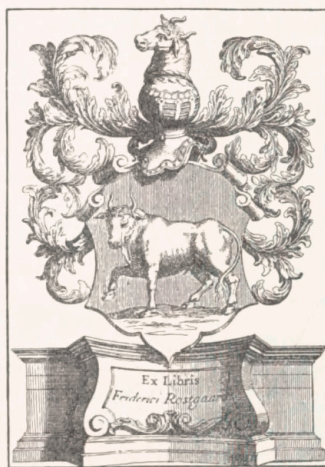
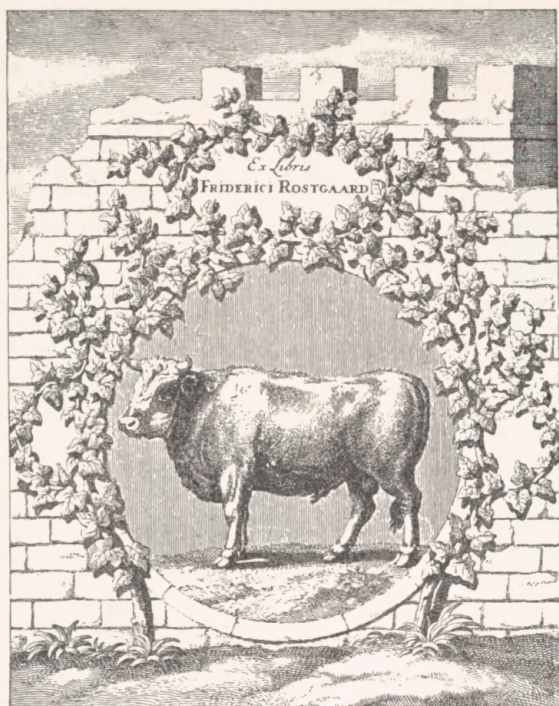
⁸) Ny kgl. Saml. Fol. 1380.

Heinsius, et Plantin-Tryk fra 1603, men det tilføjes, at Eksemplaret har tilhørt den lærde Peder Ivar Borch, som paa næsten alle Siderne har forsynet det med haandskrevne Noter. Desuden har det tilhørt Peder Schumacher, som paa forskellige nærmere angivne Sider ligeledes med egen Haand har føjet Noter til. Alt dette giver et ganske stærkt og friskt Indtryk af den Begejstring, der har grebet Rostgaard den Dag, da han fik denne Bog. Det er nu næppe af Kærlighed til Rostgaard, at den gerrige Londeman har givet ham denne og andre Boggaver, men han var en Mand paa Vej opad, og han mente, at han var paa gode Veje, naar han sikrede sig Rostgaards Velvilje. Han skrev endogsaa et Brev til ham og anholdt om hans Datters Haand, men inden han fik Svar, var Rostgaard fængslet.

Man kunde have ventet, at der i en Samling som Rostgaards var lagt stor Vægt paa smukke Indbindinger, men det var ikke Tilfældet. Naturligvis købte han for en stor Del indbundne Bøger og deriblandt ogsaa mange smukke Bøger, men naar han selv lod Bøger indbinde, var det i ret enkle Bind. Skønt han nok kunde give Penge ud, naar det gjaldt om at sikre sig en Bog, som han gerne vilde eje, kom hans økonomiske Sans frem, naar det gjaldt Indbindingen.

Katalogen over Biblioteket spillede naturligvis for Rostgaard en stor Rolle. Den blev udarbejdet efter hans eget System, men det egnede sig ikke til en haandskreven Katalog over et voksende Bibliotek, og derfor maatte den Gang paa Gang skrives om.

Da nu Rostgaard var kommet saa vidt, at hans Bibliotek var vel forsynet og i smuk Orden, skulde man tro, at Tiden var inde til at afslutte Arbejderne med Libanios og de oldhøjtyske Samlinger, men de blev hverken dengang eller senere afsluttede. Chr. Bruun mener, at Forklaringen ligger ligefor. Hans Hovedinteresse var i hans Ungdom dansk Historie og Litteratur, men disse Emner har han ikke kunnet give sig af med paa Udenlandsrejsen, og han har derfor kastet sig over, hvad han tilfældigvis er stødt paa. Nu, da han igen er i sit Fædreland og har Lejlighed til at genoptage sine oprindelige Studier, lader han alt det andet fare. Denne Opfattelse holder ikke Stik.

Exlibris, som Rostgaard har ladet fremstille. Det er dog tvivlsomt, om de har været benyttet. Originalerne, hvis Størrelser er henholdsvis $9,5 \times 6,3$; $17,5 \times 12,3$; $26,5 \times 21,2$, findes i Ny kgl. Saml. Fol. 1380.

Udenlandsrejsens ni Aar var ikke et Enklave i hans Liv, hvor han nødtvungent havde maattet beskæftige sig med Ting, som ikke virkelig havde hans Interesse. Indsamlingen af Libanios-Brevene havde snarere været en Lidenskab for ham gennem Aar. Forklaringen skal ikke søges i noget ydre, men udelukkende i det indre. Grunden var den samme, som bevirkede, at han heller ikke paa Udenlandsrejsen fik et eneste Arbejde gjort færdigt, og Beviset for, at det er her, Forklaringen skal søges, ligger i, at han heller ikke paa det Omraade, som skulde være hans Hovedinteresse, fik noget gjort færdigt. Naturligvis kan man anføre Grunde som Græs i hvert enkelt Tilfælde for, at Rostgaard ikke fik sine Arbejder afsluttede, men den virkelige Grund var den, at enhver Opgave, han kastede sig over, svulmede op til at blive af helt uoverkommeligt Omfang, og naar han saa var kørt ganske fast i Forarbejder, lod han hellere det hele ligge end at begrænse sig til det mulige og resignere med Hensyn til Fuldkommenhed. Dertil kommer, at hans Interesser var spredte og springende, og at han manglede den Selvdisciplin, der skal til for at bringe et Arbejde til Afslutning, naar det har mistet sin Friskhed, uden at lade nye og morsommere Opgaver faa Raaderum.

Et typisk Eksempel har vi i hans Arbejde med Bordings Digte. Fra sin tidligste Ungdom havde han samlet paa Bordings danske Digte. Han vilde nu gøre Alvor af at faa dem supplerede og faa dem udgivet. Det var ingenlunde nogen let Opgave. En Del af Bordings Produktion bestod i den Avis paa Vers, Den danske Mercurius, som var udkommet 1666 til 1677. Det gik endda an, selv om det var vanskeligt at fremskaffe et fuldstændigt Eksemplar. Værre var det med den anden Del af Produktionen, som udelukkende bestod af Lejlighedsdigte, der var trykt paa enkelte Blade og spredt for alle Vinde. Magister *Peder Terpager* havde i en Menneskealder ogsaa samlet paa Bordings Digte med en Udgivelse for Øje og havde allerede i 1679 i Mercurius librarius opfordret de Mennesker, som havde Materiale liggende, til at sende det til ham. Udgaven blev imidlertid ikke dengang til noget, men Samlingen var blevet forøget i de mel-

lemliggende Aar. Da Rostgaard fik Nys om denne Samling, satte han sig i Forbindelse med Terpager, og det lykkedes ham at erhverve Samlingen. I Forbindelse med hans egen Samling havde han nu en meget fyldig Repræsentation. Sammen med Terpager udsendte han derefter en trykt Fortegnelse over Indholdet af begge Samlinger overalt, hvor der kunde være Tale om at finde Supplementer. Foretagendet gav da ogsaa et godt Resultat, og selv om Samlingen stadig ikke var fuldstændig, og selv om der endnu manglede en Del Oplysninger om nogle af Digtene, var der gjort saa mange Forarbejder, som man med Rimelighed kunde forlange, og det vilde have været et fortjenstfuldt Arbejde, hvis det havde set Dagens Lys. Men i Stedet for udsendte Rostgaard tre Aar senere en ny og forøget Fortegnelse over Bordings Digte. Hvorledes Resultaterne af den er blevet, vides ikke, men det er paa Forhaand usandsynligt, at en fornyet Henvendelse til Offentligheden saa kort efter kan have givet væsentligt nyt Stof. Og dermed blev det hele lagt hen. Rostgaard havde faaet andre Interesser. Først i 1736 udkom Bordings Digte, ganske vist paa hans Foranledning, men dog væsentlig ved Hans Grams Hjælp.

Paa samme Maade gik det med hans Samlinger til en dansk Ordbog. Ogsaa de blev supplerede og skrevet om den ene Gang efter den anden; og først mange Aar efter hans Død blev Materialet lagt til Grund for Videnskabernes Selskabs Ordbog.

Han havde ogsaa Planer om et dansk Adelsleksikon, og som sædvanlig fik han sat en Række Afskrivere i Gang og fik Tegnere til at kopiere Vaaben, men der kom ikke noget nævneværdigt ud af det.

Endelig havde han ogsaa Planer om et dansk Forfatterleksikon, men det blev ved Planerne.

Rostgaards Embede som Gehejmearkivar gav ham meget Arbejde og ikke faa Bekymringer. Han førte en stadig Kamp for at skaffe Arkivet bedre Lokaler, for at ikke Dokumenterne skulde gaa til Grunde i de fugtige Kældre under Rosenborg, hvor de var anbragt. En egen Bygning fik Arkivet dog først, da Rostgaard havde været Arkivar i 20 Aar. Ogsaa de indre Arbejder voldte Vanskeligheder.

Arkivet trængte haardt til Ordning og Registrering, men da ingen fattede Omfanget af et saadant Arbejde, var det ham ikke muligt at faa den fornødne Medhjælp, og Arbejdet skred derfor alt for langsomt frem, saa meget mere som der jo stadig maatte modtages nyt Materiale, og de Dokumenter daglig maatte ekspederes, som Regeringen havde Brug for.

Et Arbejde, som Rostgaard i Embeds Medfør fik overdraget, interesserede ham meget, nemlig Udgivelsen af Kongeloven. Den oprindelige Lov er haandskreven paa Pergament og forsynet med ornamenterede Rammer og Pennetegninger i Tusch og Guld. Rostgaard skrev nu et Forord og et Titelblad, og det var saa Meningen, at Teksten skulde fremstilles i Tryk, og Ornamenterne i Kobberstik. Yderligere skulde der fremstilles nye Ornamentter til Forord og Titelblad. Under Arbejdet fik Rostgaard den Tanke, at det dog vist var bedre, at ogsaa Teksten blev kobberstukket, og dette fik han gennemført. Tegningerne udførtes af Claus Møinichen, Andreas Reinhardt stak Ornamenterne, og Michael Røg Skrifterne. Det blev et stateligt Værk, som i forskellige fine Indbindinger blev sendt til Kongehuset og de højeste Embedsmænd.

Rostgaards Korrespondance med Videnskabsmænd i Udlandet var vel i Tidens Løb blevet mindre omfattende, efterhaanden som hans Embedsforretninger havde lagt mere og mere Beslag paa ham, men han havde dog bevaret en Del Venner, som han stadig stod i Brevveksling med. Flere af disse spurgte med Utaalmodighed, hvorledes det gik med Libanios-Udgaven, og Rostgaard hævdede, at han ikke for Øjeblikket havde Tid til at beskæftige sig med den. Det var kun delvis rigtigt. Ganske vist lagde det offentlige Liv mere og mere Beslag paa ham, men naar vi betænker de mange Forarbejder, han gjorde til saa mange andre Skrifter, som han heller ikke »fik Tid« at fuldføre, saa maa det siges, at Libanios kunde være avanceret et godt Stykke, hvis han havde koncentreret sig om den. Bruun mener, at Rostgaard vilde have manglet Kvalifikationerne til at gennemføre Udgaven; det er svært at afgøre nu, men i hvert Fald følte han

næppe disse Mangler, og med de gode Forbindelser, han havde, vilde det sikkert ikke have været vanskeligt for ham at faa den fornødne kvalificerede Hjælp. Der var i hvert Fald en, som gjorde alt, hvad han kunde, for at faa Lov at være med; det var *Joh. Chr. Wolf*. Han havde selv samlet en Del Stof til en Udgave af Libanios-Brevene, men han havde langtfra saa meget som Rostgaard; dog havde han kunnet benytte Haandskrifter i engelske Biblioteker, som Rostgaard ikke havde kendt. Wolf var derfor meget ivrig efter at sammensmelte de to Samlinger og udgive dem. Deres fælles Ven Søren Lintrup forsøgte at bringe Forbindelsen i Stand, men Rostgaard vilde ikke give Slip paa sin kæreste Skat; han troede stadig med sin sædvanlige Optimisme paa, at det engang skulde lykkes ham at komme videre med Arbejdet, selv om det for andre var klart, at Chancerne var smaa. I de følgende Aar forlød det, at snart en, snart en anden skulde besørge Udgaven for ham, men han gav ikke Materialet fra sig. Først da han blev nødt til at sælge sit Bibliotek, kom ogsaa Libanios-Samlingen paa Auktionsbordet og havnede i Danneskiold-Samsøes Bibliotek, hvorfra den et Par Aar senere gik over til Det kgl. Bibliotek, og først paa den Maade blev den tilgængelig for Wolf, som 1734—38 trykte sin Udgave i Amsterdam.

Medens Rostgaard ellers med stor Beredvillighed og Forstaaelse stillede baade sine Bøger og sine Haandskrifter til Raadighed for Videnskabsmændene og saaledes havde en ikke ringe fremmende Betydning, maa man vist indrømme, at han sinkede Libanios-Udgaven i mange Aar. Det er forstaaeligt, at han havde svært ved at opgive det eneste videnskabelige Arbejde af Betydning, som han bragte saa vidt, at Afslutningen kunde skimtes, og selv om det blev sent, og selv om Rostgaard ikke havde Æren for, at hans Arbejde kom til Nytte, blev hans Samling dog af stor Betydning for den endelige Udgave.

I Aarene efter 1709 blev der i stigende Grad lagt Beslag paa hans Kræfter. Han blev Assessor i Højesteret, en Virksomhed, som dengang ikke var et Embede, men snarere et borgerligt Ombud, der ikke honoreredes, men var meget tidsspildende. Det var først, da han

i 1720 blev Justitiarius, at Arbejdet ogsaa fik økonomisk Betydning for ham. I øvrigt blev han indsat i en hel Del Kommissioner, og mange private kom til ham og bad om hans Hjælp og Vejledning i Retssager og andre praktiske Forhold, og med den Elskværdighed og Tjenstvillighed, han fra sin tidligste Ungdom havde lagt for Dagen, havde han svært ved at vise saadanne Anmodninger fra sig. Foruden til en hel Række andre Hverv udnævntes han til Direktør for Det vestindiske og guineiske Compagni, og fra hans Meddirektør findes der Vidnesbyrd om, at han paa ingen Maade betragtede sit Hverv som en Sinecure. Ligeledes kom han i Direktionen for Brandvæsenet og Vandværkerne i København.

I flere Tilfælde blev Rostgaard indsat som Censor over litterære Værker. Det gjaldt f. Eks. Holbergs »Anhang« til Introduction til de fornemste europæiske Rigers Historie, der havde Titlen: Introduction til de trende høylovligste sidste Danske Kongers Historie. Men desværre véd vi ikke noget om, hvilke Bemærkninger der ledsagede hans Censur. Et andet Tilfælde med videre Perspektiv var Censuren over Andreas Hojers Kurtzgefaszte Dännemärckische Geschichte vom Anfang dieses mächtigen Reichs bis zum Ausgang des XVII Seculi. Dette var i mange Henseender en god Bog, selv om dens Forfatter maaske nok var gaaet noget overfladisk til Værks i sin Kildebenyttelse, men det, som havde vakt Forargelse, var, at han paa visse Punkter havde udtalt sin Kritik af Forhold og Personer i en unødigt skarp Form, og navnlig, at han havde taget en Stilling til det prekære Spørgsmaal om Hertugdømmernes Forhold til Danmark, som mentes at være baade urigtig og upassende. Kommissionen, der bestod af Rostgaard og Wolfen, udtalte sig i Overensstemmelse med disse Synspunkter og fremhævede, at det navnlig var uheldigt, at saadanne Mangler klæbede ved en Bog, som var beregnet paa at gives Ungdommen i Hænde. Hojer følte sig meget krænket over denne Bedømmelse, og der udvikledes deraf en Modsætning mellem Rostgaard og ham, som gjorde, at de to Mænd modarbejdede hinanden Resten af deres Liv.

En anden Affære havde han i Anledning af Peder Paars. Rostgaard kunde ikke udstaa satiriske Skrifter, og han og Hans Gram, som trods sine mange gode Egenskaber heller ikke havde Sans for Spøg, ophidsede hinanden over Holbergs Skamløshed. Angrebet paa Universitetet og den klassiske Litteratur var det, som maatte gaa Gram mest til Hjerte, mens Rostgaard som Ejer af Anholt var særlig forarget over hans nedsættende Omtale af denne Øs Befolkning. Bogen var tilmed anonym, og Trykkerens Navn var ikke angivet. Resultatet blev, at Rostgaard indsendte en Klage til Kongen og anmodede om, at man vilde undersøge, hvem der stod bag ved Bogen, og straffe dem paa passende Maade og brænde alle de Eksemplarer af Bogen, som kunde bringes for Dagens Lys. Conseillets Betænkning om Sagen gik imidlertid ud paa, at selv om Bogen helst ikke burde have været skrevet, saa er den dog kun en Spøg, som da heller ingen andre har opfattet alvorligt. Denne Skærmydsel mellem Rostgaard og Holberg fik dog ingen varige Følger for Forholdet mellem dem, og i sine senere Aar fik han enten Holbergs Bøger sendt fra Forfatteren, eller han anskaffede dem selv, ja i hans efterladte Bibliotek finder man endog den famøse Peder Paars.

En Sag maa her omtales lidt nøjere, nemlig Rostgaards Medvirken ved Salget af *Chr. Reitzers* Bibliotek, da den giver et vist Indtryk af, hvorledes man dengang vurderede Bøger. Den gamle Professor Chr. Reitzer havde i Tidens Løb samlet sig et Bibliotek paa 15000 Bind, fortrinnsvis historisk Litteratur. Han havde regnet med, at denne Samling til sin Tid skulde kunne realiseres, og hans Alderdom paa den Maade sikres. I 1717 vilde han gøre Brug af denne Udvej og foreslog, at Kongen skulde overtage Samlingen mod at give ham en Livrente paa 600 Rdlr. om Aaret og Fritagelse for Skat. Han anmodede om, at man vilde svare ham hurtigt, da han havde et Tilbud fra England paa 2000 Pund; i den Anledning var Katalogen sendt derover. Det varede dog et halvt Aar, inden man overkom at udpege to Mand, som skulde afgive Betænkning om Biblioteket, nemlig Rostgaard og Kongens Bibliotekar *Johan Conrad Wolfen*. De to kunde nu

ikke enes om en fælles Indstilling, men indgav hver sin. Wolfens Erklæring gaar ud paa, at Kongens Bibliotek ved Købet vilde faa en Mængde Dubletter. Han finder det derfor ikke raadeligt at træffe Afgørelse, før Katalogen er skaffet til Veje, saa at man ved Sammenligning kan faa en klar Forestilling om, hvor mange Dubletter det drejer sig om. Rostgaard derimod anbefaler Købet og giver følgende Vurdering: Reitzer har udarbejdet to Lister, A indeholder en Optælling af hele Biblioteket, fordelt efter Grupper og Formater, B er en »Specification paa endeel af de rareste og dyreste Bøger udi Justizraad Reitzers Bibliothec⁹⁾. Paa Grundlag af Liste A findes Bøgerne i følgende Antal: Folio 2859, Kvart 5800, Oktav 4600, Duodez og mindre Formater 2199. Nu vurderer Rostgaard paa den Maade, at han af Folianterne først udskyder 433 Taler og Traktater, som er saa smaa, at de ikke kommer i Betragtning ved Vurderingen; de øvrige 2426 vurderer han til 1 Rdlr. pr. Stk. Af Kvarterne udskyder han 800, og de øvrige 5000 vurderer han til 4 Mk. pr. Stk., i alt 3333 Rdlr. 2 Mk. Oktaverne sættes alle til 2 Mk., i alt 1553 Rdlr. 2 Mk. De mindre Formater sættes til 1 Mk., i alt 366 Rdlr. 3 Mk. Hele Biblioteket vurderes saaledes til 7659 Rdlr. 1 Mk. Til denne Vurdering bemærker Rostgaard, at for de store Bøgers Vedkommende har alene Indbindingen kostet mere end Vurderingssummen og for de øvrige Bøger det samme som Vurderingssummen. Han mener derfor, det vilde være rimeligt at tage Hensyn til Liste B, som indeholder 626 Bd. i Folio og 107 Bd. i Kvart. Hvis man vurderer disse mere værdifulde Bøger enkeltvis, kommer man nemlig til det Resultat, at de tilsammen maa vurderes til 3309 Rdlr., d. v. s. gennemsnitlig 4 Rdlr. 4 Mk. pr. Stk. Han mener nu, at det for denne Del af Samlingen er rimeligt at betale den fulde Vurderingspris og lægger derfor til Vurderingssummen 3309 Rdlr. ÷ 697 Rdlr., hvormed de paa Forhaand indgaar i Vurderingssummen, = 2612 Rdlr. Den samlede Vurderingssum bliver altsaa 10271 Rdlr. Men dette beskedne Beløb var det ikke muligt for Reitzer at faa ind. De engelske Forhandlinger gik

⁹⁾ Rostgaards Saml. Fol. 91.

i Staa, de danske trak i Langdrag, og Reitzer, som var i Bekneb for Penge, syntes efterhaanden, det saa haabløst ud, og overdrog til sidst Biblioteket til en Justitsraad Nobel fra Norge, som mente, at han kunde tjene paa Forretningen. Ham lykkedes det endelig at faa Biblioteket afsat til Kongen for 9000 Rdlr. Hvor mange af disse Penge Reitzer fik, vides ikke, men der var i hvert Fald gaaet tre Aar, før han fik dem. Da Sagen var afsluttet, sendte Reitzer Rostgaard 500 Rdlr. som en Erkendtlighed for hans Medvirken. Det var ikke tilladt en Embedsmand at tage mod »Skænk og Gave«, men ikke desto mindre var det ganske normalt, at saadanne Erkendtligheder betaltes.

I 1721 fik Rostgaard en meget væsentlig Forfremmelse, idet han udnævntes til Oversekretær i Danske Kancelli. Han bevarede dog sin Stilling som Gehejmearkivar, medens han afgav Posten som Justitiarius i Højesteret. I de administrative Opgaver, han hidtil havde haft at løse, havde han vist megen Dygtighed og Omhu, og med stor Interesse satte han sig ind i sit nye Embede. Det var en meget betydningsfuld Stilling. Alle retslige og kirkelige Sager passerede ham, om alt vedrørende Lovgivning og Embedsbesættelser og om alle Andragender til Kongen skulde han afgive Betænkning. Da Danske Kancelli havde Forrang for de andre Kollegier, blev Rostgaard paa den Maade den øverste Embedsmand inden for Kollegialstyret. Det falder uden for Rammerne af denne Fremstilling at gaa nærmere ind paa hans Embedsførelse; dog skal det fremhæves, at hans Grundighed og store Arbejdsevne kom de Sager til gode, han fik til Behandling, men ogsaa paa dette Omraade kunde det knibe med at bringe Tingene til Afslutning, og da han personlig vilde tage sig af alt, var han overbebyrdet med Arbejde.

Hans Indsats paa et andet Omraade, der viser hans litterære Interesser, maa nævnes. I Efteraaret 1722 aabnedes Grønnegadescenen, og den første Forestilling indledtes med en Prolog, som var forfattet af Rostgaard. Selv om der ikke er efterladt helt sikre Vidnesbyrd om hans Indflydelse paa Oprettelsen af det danske Teater og paa dets Trivsel i de følgende Aar, er der meget, som tyder paa, at den

ikke har været af ringe Betydning, og hvis dette holder Stik, har det utvivlsomt været ham en Tilfredsstillelse paa denne Maade at kunne bidrage til det danske Sprogs Udvikling og Højnelse.

Rostgaard var nu naaet saa højt op, at det vakte Misundelse hos mange. Det kunde heller ikke undgaas, at han, som maatte tage afgjort Stilling i mange Sager, skaffede sig en hel Del Fjender, som søgte en Lejlighed til at ramme ham. Det lykkedes dem i den bekendte Sag, hvor man anklagede ham for at have taget mod »Skænk og Gave«, d. v. s. Bestikkelser. For en moderne Betragtning var han sikkert ogsaa ubetinget skyldig, men man plejede dengang at se igennem Fingrene med Embedsmænd paa dette Punkt. Naar Sagen imidlertid blev fremdraget, maatte man naturligvis tage ret kraftig fat, og han blev fradømt sine Embeder.

Det var et haardt Slag for ham. Først og fremmest gik det ud over hans Ære. Det vilde have pint hvem som helst, hvor meget mere da ikke en Mand som Rostgaard, hvis Forfængelighed var særlig stærkt udviklet. Men dernæst ramte det ham økonomisk haardt. Hans Økonomi havde i de senere Aar været mindre grundfæstet, han havde nogen Gæld, og selv om en Bestemmelse i Dommen om Tilbagebetaling af de Beløb, han havde modtaget, muligvis ikke blev haandhævet, betød Tabet af Indtægterne, at han maatte indskrænke sig meget betydeligt.

Da han skulde forlade København og vilde slaa sig ned paa Krogerup, solgte han sin Ejendom paa Købmagergade og tillige sit Bibliotek. Allerede før den Tid havde Rostgaard talt om at sælge sit Bibliotek, da hans Embede gav ham saa meget at bestille, at han ikke kunde faa Tid til at beskæftige sig med det, og han ikke havde Sønner, som han kunde efterlade det til. Det fortaltes ogsaa, at Kongen vilde købe en Del af Biblioteket, men naar man tænker paa Reitzers Bibliotek, er det vel ikke sandsynligt, at Wolfen skulde have vist Initiativ; i Virkeligheden var man da ogsaa i Byen af den Opfattelse, at det slet ikke var Rostgaards Alvor, at han vilde skille sig af med sine kære Bøger. Men nu følte han sig pludselig nødt til det.

I Anledning af Auktionen lader Rostgaard trykke en Katalog over de Bøger og Manuskripter, som skal sælges¹⁰). Han havde i Forvejen en meget smukt skrevet Katalog over Biblioteket¹¹), men nu lader han fremstille Manuskript til en trykt Auktionskatalog. Man har sommetider undret sig over, at den ikke var indrettet efter hans Bibliotekssystem saaledes som hans haandskrevne Kataloger, men dels kan det jo være, at han har erkendt, at den megen tomme Plads vilde gøre Katalogen dobbelt saa stor og derved væsentlig dyrere, dels maa man indrømme, at det i en Auktionskatalog er ganske uden Betydning og snarest vilde virke forvirrende. Katalogen er meget smukt trykt hos Universitetsbogtrykker Joh. Georg Høpfner. Den er trykt paa et ganske lille Ark Papir og er i 4°, skønt Størrelsen kun er 16×9 cm (se Illustration S. 54). Den falder i to Dele: Trykte Bøger og Manuskripter. Bøgerne er først delt efter Formaterne i fire Grupper, derindenfor i 23 Grupper; det er hans sædvanlige Systematik, som er anvendt, men i noget forkortet Form. Bogtitlerne er, i hvert Fald for de vigtigere Bøger, meget omhyggeligt affattede. Naar en Bog er trykt hos en af de mere berømte Trykkere, er dennes Navn ogsaa anført. Desuden er der i mange Tilfælde en Karakteristik af Bogen (alle Gruppebetegnelser og Forklaringer er paa Latin). Det anføres f. Eks., naar en Bog er uindbundet (*incompactus*). Den karakteriseres som sjælden (*rarus*) eller meget sjælden (*rarissimus*), undertiden anføres, at der mangler ikke saa lidt (*desunt non pauca*), og i et enkelt Tilfælde tilføjes et lille Følelsesudbrud »hvilket er meget beklageligt« (*quod valde dolendum est*). Eksemplaret kan karakteriseres som smukt (*nitidus*), meget smukt (*nitidissimus*) eller ligefrem

¹⁰) *Bibliotheca Rostgardiana, in duas partes divisa, quarum prior impressos libros, altera manuscripta exhibet. Vendenda Hafniæ anno 1726 a. d. 7. Januarii & seqq. Hafniæ s. a. 552 S. — Catalogi Bibliothecæ Rostgardianæ appendix, qva continentur I. Conciones funebres fere sexcentæ. II. Mantissa librorum omisorum; et III. Brevis suppellex rariorum tam naturalium quam artificialium. Pagineret S. 553—622.*

¹¹) Rostgaards Saml. Fol. 91.

Historici Recentiores. IN QVARTO. 105

786. Leven en Dood van Cornelius en Jan de VVitt, door Em. van der Hoeven. Amst. 1708. c. figg.
787. Advis fidelle aux veritables Hollandois touchant les cruautés des Francois exercées dans les Villages de Bodegrave & Swammerdam. 1673.
788. Hollandse Mercurius van het Jaer 1677. c. figg.
789. Christ. Reitheri Dissertatio Historico-Geograph. de orbe septentrionali. Hafniæ, 1664.
790. Diverfarum Gentium Historiæ antiqvæ Scriptores tres, Frid. Lindenbrogio recensente. Hamb. 1611,
791. Jo. Lyscandri Antiqvitatum Danicarum Sermones, ed. Er. Tormio. Hafniæ, 1642.
792. Jens Lauridsøn Wolfs Encomium Regni Daniæ. Ejusd. Norrigia illustrata. Kiøbenh. 1654.
793. Juris Publ. Europ. Epistola I. de Daniæ regni statu, ad Nobilem Germanum. 1659.
794. Præcellentia Regni Daniæ, Norvegiæ &c. auct. Ivaro Hertzholmio. Hafniæ, 1662.
795. Saxonis Grammatici første Bog, fordansket af Andr. Bedel, med Antegnelser og Kobberstycker ved Joh. Lauerentsen. Kiøbenhavn, 1713.
796. De Densche Kronecke, de Saxo Grammaticus de Poëta ersten gheschreeff in dat Latine, und daerna in dat Dudesche ghesetset is.
797. Dito.
798. Incerti Auctoris Historia Regum Daniæ, ed. Erp. Lindenbruch. Lugd. Bat. 1595.
799. Thormodi Torfæi Series Dynastiarum & Regum Daniæ. Hafniæ, 1702.
800. Ejusd. Trifolium Historic. ib. 1707. *exempl. nitid.*
- 801 --- 806. Arild Hvitfelds Danmarks Riges Krønike. Tom. X. Voll. 6.
- 807 --- 815. Dito, Voll. 9. (deelt Tomus IV.)
816. Den Danske Riim: Krønike. Kiøbenhavn, *Biblioth. ROSTGARDIAN.* *o* *ved*

En Side af Auktionskatalogen. (Naturlig Størrelse).

elegant (exemplar splendidum). Papiret kan betegnes som ekstra godt (chartâ optimâ) eller som stort (chartâ magnâ) eller meget stort (chartâ maximâ), Indbindingen som elegant (ligaturâ splendidâ) eller endnu mere detailleret, f. Eks. ved Kongeloven: elegant Indbinding i rødt tyrkisk Skind, forgyldt (ligaturâ splendidâ corio turcico rubro deauratâ), og der forekommer mange andre Noter, som giver et ud-

mærket Indtryk af de enkelte Bøger. Ved Manuskripterne er Beskrivelsen i mange Tilfælde meget udførlig og i hvert Fald altid fyldestgørende, f. Eks. »Psalterium Arabicum oversat efter den syriske Oversættelse og saaledes forskellig fra de udgivne, skrevet med Jacob Salomons Haand til Brug for Frederik Rostgaard i Paris 1697, Papirkodeks, meget smukt skrevet og elegant indbundet, i lille Oktav«.

Efter de enkelte Formater findes der Supplementer og ved Slutningen af Bogen findes der ligeledes Supplementer. Ikke desto mindre er der et særligt Tillæg, som blandt andet indeholder Bøger, der ikke er kommet med i Hovedværket, men tillige en Fortegnelse over hans usædvanlige Samling af Ligprædikener, som ikke skulde med paa Auktionen, da den var solgt underhaanden til Grev Otto Thott.

Denne Katalog var ved sin omhyggelige Udarbejdelse noget af et Særsyn og blev i saa Henseende et Forbillede for flere af de følgende Auktionskataloger. Da den var færdig, sendte Rostgaard den ikke blot til dem, som kunde forventes at blive Købere, men ogsaa til mangfoldige af sine gamle Venner i Udlandet, over for hvem det kun var en Gestus. Det kan synes mærkeligt, at han i den Situation, han var i, havde Sans for alle disse Smaating, men maaske har han netop paa dette Tidspunkt, da hans Forfængelighed var blevet saa haardt krænket, følt Trang til at hævde sig som Bogsamler. Rostgaard var allerede i Paris begejstret for den Tanke at udgive en Katalog over et stort Bibliotek, fordi en saadan Katalog vilde kunne faa bibliografisk Interesse. Selv om Rostgaards Bibliotek nu ikke var synderlig stort, kan man ikke frigøre sig for den Tanke, at han har forestillet sig, at Katalogen kunde benyttes paa den Maade; derpaa tyder ogsaa, at han har taget Ligprædikenerne med, skønt de allerede var solgt. Katalogen har dog i den Henseende en Mangel; man savner et Register, men Grunden til, at det mangler, maa vel være, at det vilde have gjort Trykningen væsentligt dyrere. Under alle Omstændigheder giver Katalogen, som den er, en fortrinlig Lejlighed til at faa et Indtryk af Resultaterne af Rostgaards energiske Anstrengelser gennem 35 Aar.

Fortegnelsen over de trykte Bøger omfatter 7702 Numre, der er fordelt som vist S. 57. I Tabellen er dog de 23 Grupper trukket sammen til de 12, han anvendte i sit 2. Bibliotek. Dertil kommer en Del Bundter af Skrifter, navnlig Disputatser, Smaatryk, Kort- og Billedsamlinger og en hel Del Rariteter. De 7702 Numre svarer til et betydeligt større Antal bibliografiske Enheder, da mange af Bindene er Samlingsbind.

Hvis man paa Grundlag af denne Katalog vil anstille Betragtninger over Rostgaards Bibliotek, kan man enten betragte det som et praktisk Brugsbibliotek eller som en bibliofil Samling. Ud fra det første Synspunkt vil man først se paa Bøgenes Fordeling i de forskellige Grupper. De er inddelt i 23 Grupper, hvortil kommer en Samling Ligprædikener. Hvis man ser paa Tabellen S. 57, er der to Grupper, som straks falder i Øjnene, Historie med 3011 Bd. og Poesi med 1140 Bd. Det undrer, at Historie har en saa dominerende Plads, eftersom man snarere har Indtrykket af, at det var Sprogvidenskab, der stod i Forgrunden. Man maa dog her tage i Betragtning, at der i Gruppen Historie indgaar en Del Stof af kulturhistorisk Art, som i nyere Systematikker vilde være anbragt i andre Grupper, men Hovedsagen er vel, at der netop inden for Historie findes en saa umaadelig Litteratur, og for en Mand som Rostgaard, der var interesseret i alt, og som lidt kritikløst køber ind, hvad han støder paa, maa dette Fag blive stærkt repræsenteret; naar der som her er Tale om 43 pCt. af den samlede Bogmængde, maa det dog ogsaa være Udtryk for, at Historie har været en Hovedinteresse for ham. For at faa et Begreb om denne historiske Samling kan vi foretage en Stikprøve. Vi tager et enkelt Afsnit af Gruppen Historie, nemlig Nyere Historie, og opdeler Bøgerne efter deres Aarstal. Kun de Bøger medtages, hvor Aarstallet er angivet, Samlingsbind opløses, og Flerbindsværker betragtes som hver et Bind. Vi faar paa den Maade 1198 Bind, og de fordeler sig saaledes i Procent af det samlede Antal: Før 1550: 3; 1551—1600: 13; 1601—25: 14; 1626—50: 19; 1651—75: 27; 1676—1700: 18; 1701—25: 6.

Oversigt over Indholdet af Rostgaards første og andet Bibliotek efter
Auktionskatalogen og Katalogen over det efterladte Bibliotek.

	Auktionskatalogen						Det efterladte Bibliotek	
	i alt	sjældne	meget sjældne	udenlandske Inku-nabler	danske Palæo-typer	pCt. af det samlede Antal	i alt	pCt. af det samlede Antal
A. Teologi.....	1082	46	8	15	12	14,2	183	16,7
B. Retsvæsen	166	5	1	1	7	2,2	75	6,9
C. Statsvidenskab og Etik	167	2		1		2,2	48	4,4
D. Geografi, Topografi, Rejser .	159	1	1	3		2,1	24	2,2
E. Kronologi, Genealogi	271	6		3		3,6	25	2,3
F. Historie	3011	44	6	19	4	39,6	201	18,3
G. Naturvidenskab, Medicin, Økonomi, Botanik	306	11	3	8		4,0	97	8,9
H. Filosofi	479	6	5	9		6,3	13	1,2
I. Matematik	202	2		5		1,7	54	4,9
K. Sprogvidenskab	618	13	2	11		8,1	134	12,2
L. Poesi	1140	17	4	28	1	14,9	150	13,7
M. Skolier, Kommentarer, blan- dede Skrifter	82			1		1,1	91	8,3
	7683	153	30	104	24		1095	

Det falder straks i Øjnene, at Tiden 1701—25 er meget svagt re-præsenteret. Man kunde ellers tænke sig, at en Mand som Rostgaard, der ikke egentlig var Videnskabsmand, men dog levende interesseret i Videnskaben, havde indkøbt det væsentligste af, hvad der udkom af dansk og udenlandsk historisk Litteratur i dette Tidsrum, hvor han var en uhyre optaget Mand, for en saadan Læsning var det dog snarest muligt for ham at overkomme. Men det er altsaa ikke Til-fældet. Ganske vist købte han ogsaa i denne Periode mange Bøger, men det var mest paa de talrige Bogauktioner, og det, han dér har faaet, har fortrinsvis været den lidt ældre Litteratur. Naar der er et saa skarpt Skel ved Aar 1700, skyldes det sikkert, at det var ved den Tid, han kom hjem fra sin Udenlandsrejse; Hovedparten af den hi-storiske Litteratur, hvoraf kun en lille Del er dansk, stammer fra hans Ophold rundt omkring i Europa. Havde han nu gjort syste-

matiske Indkøb af rent videnskabelig Interesse, vilde den største Gruppe sikkert være blevet den fra hans Samtid, 1676—1700, men saaledes købte han ikke. Han gik omkring hos Antikvarerne og købte, hvad der tilfældigt tiltrak sig hans Interesse. Det er derfor ikke underligt, at det største Tal kommer paa den Tid, der ligger 25—50 Aar forud for hans egen — det er altid den, der er stærkest repræsenteret hos Antikvarboghandelen — og saa aftager Tallene jævnt bagud. Det er det samme Indtryk af Tilfældighed, man faar ved at se paa de enkelte Bøger i Gruppen, alle mulige Lande og Tidsaldre er repræsenteret ved et vilkaarligt Udvalg af Bøger, der er alt for specielle for Rostgaards Behov. Det er en Samling tilfældige Monografier, som hver især kan have Interesse for Specialisten, men ogsaa kun for ham.

Vi vil tage en anden Stikprøve paa et Omraade, hvor Rostgaard maaske heller ikke var egentlig Fagmand, men hvor han dog under sin Udenlandsrejse var naaet et godt Stykke frem, nemlig Sprogvidenskaben. Vi tager Gruppen af dette Navn i Katalogen og føjer dertil Gruppen Skolier og Kommentarer, som ogsaa hører derhen. Efter den samme Fremgangsmaade som i forrige Stikprøve faar vi 646 Bind, der fordeler sig saaledes: Før 1550: 9; 1551—1600: 17; 1601—25: 12; 1626—50: 18; 1651—75: 18; 1676—1700: 21; 1701—25: 5. Vi ser heraf det samme som ved den forrige Stikprøve, at de sidste 25 Aar er ret sparsomt repræsenteret. Derimod træffer vi i denne Gruppe det største Tal i Gruppen 1676—1700, og det synes at tyde paa, at Rostgaard her har lagt større Vægt paa at skaffe sig den nyeste Litteratur, men Hovedparten af Bøgerne er dog fra før 1650. Ved at gennemgaa Gruppen faar vi det samme Indtryk som af Historiegruppen. Der er Bøger om Dansk, Svensk, Islandsk, Tysk, Engelsk, Fransk, Spansk, Italiensk, Polsk, Russisk, Latin, Græsk, Tyrkisk, Hebræisk, Arabisk, Ætiopisk, Malajisk og endnu flere Sprog. Det er en Samling, som atter viser Rostgaards store Interesseomraade og Mangel paa Evne til at koncentrere sig om noget, han kan overkomme, og ligesom paa det historiske Omraade er Samlingen her et noget tilfældigt Udvalg.

Et andet Omraade, hvor han har en stor Samling, er Digtningen. Rostgaard var jo selv Digter. Det er navnlig Lejlighedsdigte, han har skrevet. De var i Tidens noget vel blomstrende Stil, men meget omhyggeligt gennemarbejdede; for vor Tids Betragtning er de ikke meget værdifulde, men denne digteriske Trang var forbundet med stor Interesse for andre Digtere. Vi har allerede hørt om hans Samlinger af danske Digteres Værker, og i hans Bibliotek har det sat sig Spor i en betydelig Samling af baade ældre og nyere Digtning. De klassiske Digtere har han næsten alle og som Regel i mangfoldige Udgaver og Oversættelser og med Kommentarer; men han har ogsaa de følgende Aarhundreders Digtning, baade den, der efterhaanden er blevet klassisk, og den, som nu er ganske glemt.

Foruden paa de nævnte Omraader indeholder Biblioteket et ganske anseligt Antal Bind inden for alle de øvrige Dele af den menneskelige Viden. Teologien, som Rostgaards Papirer og trykte Værker kun viser meget svage Spor af, er repræsenteret ved over 1000 Bind.

Hvis man skal sammenfatte disse Betragtninger over Biblioteket som Brugsbibliotek, maa man spørge sig selv, af hvem det skulde bruges og til hvad. Rostgaard, der interesserede sig for lidt af alt, kunde naturligvis i Bibliotekets Rigdomme altid finde Underholdning, der laa i et tilstrækkeligt højt Plan, og man maa derfor sige, at det bød paa alt, hvad han kunde ønske sig. Hvis det derimod skulde bruges som Studiebibliotek, indeholdt det baade for meget og for lidt; det indeholdt lidt paa alle Omraader, men ingen Steder tilstrækkeligt til et dyberegaaende Studium. Derimod maa det siges, at de store Dele af det, som efterhaanden ad mange Veje havnede i de offentlige Biblioteker, som Supplement har været overmaade værdifulde, navnlig fordi Rostgaard fra sin Rejse medbragte saa mange Bøger, som ellers næppe nogensinde vilde være kommet her til Landet.

Man kan som nævnt ogsaa se paa Biblioteket fra et andet Synspunkt, man kan spørge, om det indeholder mange sjældne, d. v. s. efterspurgte Bøger. Hvis man vil se paa Rostgaards Bibliotek ud fra

vor Tids Synspunkt, saa er det klart, at det maa indeholde en Mængde Bøger, som i Tidens Løb er blevet sjældne. Man kan f. Eks. se paa, hvor mange Inkunabler der findes i Biblioteket. Paa Rostgaards Tid kendte man overhovedet ikke dette Begreb; det er først en langt senere Tid, som udskiller denne Gruppe Bøger og gør den til Genstand for en særlig Behandling. Paa den Maade bliver den Samlerobjekt, og selv Bøger, der baade efter Indhold og Udstyr er saa temmelig værdiløse, faar paa den Maade en vis Værdi. Det er ikke helt let at foretage nogen nøjagtig Opgørelse, da ikke alle Inkunabler er forsynet med Trykkeaar, men et tilnærmelsesvis rigtigt Resultat kan man dog komme til ved at optælle de daterede Bøger, eftersom de allerfleste Bøger i Rostgaards Katalog er forsynet med Aarstal. De er ikke optalt blot efter Numre; hvert Værk er betragtet som eet, idet Samlingsbind er opløst. Det viser sig, at man paa denne Maade kan udskille 104 Inkunabler (trykt før 1500) og 24 danske Palæotyper (trykt før 1550). Det er for vore Begreber et meget stort Antal, naar man tænker paa, hvor sjældent de forekommer i Handelen. Men til Bedømmelse af Rostgaards Bibliotek er det et ganske forkert Synspunkt at anlægge. Vi maa langt snarere se paa, hvilke af hans Bøger der paa hans egen Tid var sjældne. Det kan man naturligvis ikke have meget præcise Forestillinger om, men det er saa heldigt, at Rostgaard selv i Forbindelse med Hans Gram har forsynet en Del af Bøgerne med Angivelse af, at de er sjældne eller meget sjældne, og disse to udmærkede Bogkendere er næppe gaaet meget fejl. Det viser sig, at 153 Numre har faaet Betegnelsen sjælden og 29 Betegnelsen meget sjælden. Dette Tal er ikke egentlig imponerende og tyder paa, at Rostgaard ikke i nogen videre Udstrækning har anlagt bibliofile Synspunkter ved sine Indkøb. Som allerede tidligere nævnt maa man snarest sige, at han har købt noget kritikløst, hvad der i en Antikvarbøghandel er faldet inden for hans meget vidtsvævende Interessesfære.

Af de Bøger, der angives som sjældne eller meget sjældne, er der en Del fra det 16. Aarhundrede og navnlig fra det 17., som i Tidens

Løb har tabt deres Interesse. De, der fanger vor Opmærksomhed, er navnlig Bøgerne fra det 15. og Begyndelsen af det 16. Aarhundrede og da væsentligt de, der er af boghistorisk Interesse.

Der findes f. Eks.

fra Nicolaus Jensons Presse:

Plinii Historia naturalis. Venet. 1472

Nonius Marcellus: De proprietate latini sermonis. Venet. [1476]

fra Sweynheym og Pannartz:

Plinii Historia naturalis. Romæ 1473

fra Aldus er der en hel Række:

Thesaurus Cornucopiæ & Horti Adonidis, Græcè. 1496

Aristotelis Ethica, Politica &c. Græcè cum scholiis. Procli Sphæra. 1499

Epistolae diversorum philosophorum etc. 1499

Pollucis Onomasticon, Græcè. 1502

Stephanus Byzantinus: De Urbibus, Græcè. 1502

Galenus Opera, Græcè. 1525

fra Plantin kan nævnes:

Car. Clusii Curæ posteriores, s. plurimarum non ante cognitarum stirpium, peregrinorumque aliquot animalium novae descriptiones. 1611

fra Johann Numeister i Foligno:

Dante: Divina commedia. Venet. 1472.

Af de danske er de sjældneste de to, som er trykt af Gotfred af Ghemen:

Den Danske Riim-Krønike. 1495

Selandske Lov. 1505.

Hele denne Samling kom nu paa Auktion. Den begyndte den 7. Januar 1726 og afsluttedes den 28. Februar efter at have varet i 30 Dage. Der er bevaret to Eksemplarer af Auktionsprotokollen, hvori det for hvert Nummer er anført, hvem der købte det, og hvor meget det betaltes med¹²⁾. Det er ganske interessant at blade i en saadan Protokol og følge Bøgernes Skæbne. Vi skal her indskrænke os til at følge et Par af de ivrigste Købere. Den, som fik det største Antal, var den kun 23-aarige Lensgreve *Christian Danneskiold-Samsøe*. Han var under Vejledning af Hans Gram ved at skabe sig et stort

¹²⁾ Rostgaards Saml. Fol. 89 a-b, 90 a-b.

og værdifuldt Bibliotek; ved sin Død et Par Aar senere havde han ca. 7500 Bd. trykte Bøger, og af disse havde han erhvervet sig godt og vel 1000 paa Rostgaards Auktion, i dette Tilfælde formodentlig ogsaa under Grams Vejledning. *Hans Gram* købte et lignende Antal Bind, og man maa vel formode, at de to Købere paa Forhaand har truffet Aftale om, hvilke Bøger de skulde have hver især. Grams Indkøb var nu kun delvis til hans eget Bibliotek, han havde mange Kommissioner for Venner ude i Landet, saa hvad han i Virkeligheden selv har faaet, kan vi ikke sige. Efter disse to Storkøbere kommer de næste langt nede. Skønmæssigt er den næste *Arne Magnussen*, som køber godt 400 Bind, men iøvrigt træffer man naturligvis paa mange af Tidens kendte Mænd. Først og fremmest er der de store Bogsamlere, der her sværmer som Fluer om et Stykke Sukker. Der er Rostgaards Ungdomsven Højesteretsassessor Niels Foss, der er Godsejer Abraham Lehn og Stiftsprovst Morten Reenberg, og der er Kværlanten og Klæbehjernen Provst Christen Lassen Tychonius, ogsaa Karen Brahe faar nogle enkelte Bøger til sit udsøgte Bibliotek. Fra den lærde Verden træffer vi Navne som Biskop Christen Worm, Professor, kgl. Konfessionarius Søren Lintrup, Historikeren Niels Slange, den medicinske Professor G. F. Franck de Franckenau, Rektor Thomas Bircherod fra Odense, den senere Professor Marcus Wøldike, som dengang var Famulus ved Det kgl. Bibliotek. Selv den gamle Professor Reitzer, der netop med saa stort Besvær var kommet af med sit Bibliotek, gør et beskedent Indkøb. Saa træffer vi en Monsieur Stub, som maaske er Ambrosius Stub, der nylig som ung Student var kommet til København. Endelig er der nogle, som kan tænkes at have købt Bøger som Minde om Rostgaard; det gælder Morten Haugaard, som i syv Aar havde været Amanuensis hos Rostgaard og nu var Sognepræst i Køge, og Nicolai Isenfeldt, der havde taget teologisk Eksamen, men var blevet relegeret fra Universitetet paa Grund af sin Forbindelse med Rostgaard. Han blev dog ligesom Rostgaard og de øvrige implicerede hurtigt taget til Naade igen. Vi træffer ogsaa Navnet paa Rostgaards gode Ven Forretningsman-

den Abraham Kløcker, men det er muligt, han har købt til andre. Ejendommelig er Angivelsen ved en enkelt Bog: Peder Abel her i Gaarden. Ved »her i Gaarden« maa menes Rostgaards Gaard paa Købmagergade, hvor Auktionen holdtes. Det drejer sig om en Udgave af Curtius, og det ses, at Rostgaard selv har betalt den, saa det er nok en af hans unge Venner, der har faaet den som Minde ved Afskeden.

Rostgaard selv havde før Auktionen taget de Bøger ud, han selv vilde beholde. I et Haandskrift »Occupationes literariae« skriver han, at hele hans Bibliotek kom paa offentlig Auktion »paa en liden andeel nær, som han forud til sig selv udtog«¹³⁾. Hvor mange det var og hvilke, véd vi ikke noget om, men det er vel sandsynligt, at det netop har været nogle af de Bøger, som man undrer sig over ikke at finde i Katalogen, f. Eks. Holbergs Værker, som senere i stor Udstrækning forekommer i hans Samling. Men da han har set den trykte Katalog, har der aabenbart været endnu en Del, som han ikke har kunnet skille sig ved, og han købte mere end halvandet Hundrede Bind tilbage. Nu hedder det i Annoncen i »Nye Tidender om lærde Sager« den 20. December 1725, at Liebhaberne bliver forsikrede om, »at samme Auction hverken ved nogen foreskreven Taxt eller paa anden Maade skal lide mindste Tvang, men alle Bøgerne bortsælges for, hvad de kand gielde«. Det kan derfor ikke have været passende, at Tilbagekøbet er sket alt for aabenlyst. Der findes en Fortegnelse over de Bøger, Rostgaard købte tilbage, og naar man sammenligner den med Auktionsprotokollen, ser man da ogsaa, at der ved en Del af disse Numre staar: »mangler« (deest) eller en enkelt Gang »mangler fuldstændigt« (plane deest), ved de fleste staar Svane, som er Navnet paa hans Amanuensis; paa nogle Steder veksler Navnet med Bing eller Krog eller Madame von der Maase, som er Rostgaards Datter Conradine Sophie. Det har altsaa været nødvendigt paa forskellig Maade at camouflere Tilbagekøbet.

De Ting, han paa denne Maade bevarede for sig selv, var gennem-

¹³⁾ Ny kgl. Saml. Fol. 1380, jfr. Dänische Bibliothec, Bd. 6. Kbh. 1745, S. 577.

gaaende ikke særlig kostbare Bøger, bortset fra Rimkrøniken fra 1495, som er det eneste fuldstændige Eksemplar, der er bevaret i Danmark, og det betaltes med godt 10 Rigsdaler. Det var Udgaver af Tragikerne paa Græsk med baade ordret og versificeret Oversættelse, Pindar, Plinius og Ovid; det var Petrarca, Boccaccio og la Fontaine, en hel Samling Bøger paa Spansk og en Del Digte. Af den nordiske Litteratur lægger man Mærke til Saxo paa Latin og Dansk, Snorre, Huitfeldt og Jydske Lov; og saa var der praktiske Bøger som Gerners Dansk Ortografi og Peder Syvs danske Grammatik, en Evigheds-kalender, en Bog om ekstempererede Taler, en anden om Brevskrivning o. s. v. og mærkværdigvis en Anatomi for Malere. Nogle af disse Bøger findes blandt dem, han et Par Aar senere tog med til Antvorskov, og mange af de andre finder vi i hans efterladte Bibliotek.

Af Manuskripter var der 1068 Numre. Af disse fik Grev Danne-skiold-Samsøe mere end en Tredjedel, mens Gram og Magnussen til-sammen fik ca. en Fjerdedel. Karen Brahe, som kun købte nogle enkelte af de trykte Bøger, fik 36 Manuskripter, væsentlig Teologi.

Ikke blot fik Danneskiold-Samsøe Broderparten af Manuskripterne, han fik gennemgaaende ogsaa de bedste. Han fik f. Eks. en Mem-bran fra det 11. Aarhundrede, »Job og Ordsprogene«, smukt kalligraferet og med Ornamenten og Billeder i Guld og Farver, han fik et Livius-Manuskript fra det 15. Aarhundrede, en Isidor fra det 12. Aarhundrede med gode Noter til. Han fik ogsaa den Afskrift af den uudgivne 2. Del af Pontanus' Danmarks Historie, som Rostgaard i sin Ungdom havde ladet tage efter Universitetsbibliotekets Eksemplar, et annoteret Suidas-Manuskript og en Homer-Udgave fra 1488 med mange græske Skolier i Marginen og mellem Linjerne, et Bibelhaandskrift fra det 12. Aarhundrede paa Pergament, tospaltet med mange Kommentarer. Endelig kan man nævne, at han fik hele Rostgaards Libanios-Samling, men navnlig fik han en meget stor Del af Membranerne.

Man undres, naar man ser de ringe Priser, der betaltes. Kun de allersjældneste Ting kommer op paa 20—30 Rigsdaler, 10 Rigsdaler

er en høj Pris, og de fleste holder sig paa en Rigsdaler eller derunder. Naar man tænker paa de talløse Arbejdstimer, som ligger bag en saadan Manuskriptsamling, er det sørgeligt at se den vurderet i Penge. Selv hele Materialet til Libanios paa 13 Bind, som ikke blot repræsenterer Afskrifter, men ogsaa Kollationer og deraf følgende Variantapparat, sælges for 110 Rdlr. 3 Mk.

Efter et Notat af Rostgaard beløb hele Udbyttet af Auktionen sig til 6673 Rdlr.¹⁴⁾, hvilket i Forhold til de Beløb, som Rostgaard var vant til at regne med, ikke var nogen stor Sum, og hvis det havde været ham magtpaaliggende at faa sit Bibliotek med ud til Krogerup, havde det vel været muligt, naar vi ser, hvorledes hans Økonomi stod blot nogle Aar senere. Men han havde ganske tabt Hovedet og saa sikkert sine Forhold i et mørkere Lys end strengt nødvendigt; maaske er dog Samlingen ogsaa efterhaanden vokset ham over Hovedet, saaledes at han blot skal have dette Skub for at skille sig af med den, saa at han kan begynde forfra. Han holdt nemlig aldrig op med at samle, men fortsatte lige til sin Død.

Om Rostgaards Følelser ved Salget af det Bibliotek, som han med saa megen Opofrelse af Tid og saa store Bekostninger havde skabt, er der os ikke overleveret noget. Den Omstændighed, at han allerede tidligere har omtalt, at han kunde tænke sig at sælge det, synes at tyde paa, at han dog har kunnet forlige sig med Tanken; men naar hans samtidige siger, at man ikke skal tage saadanne Udtalelser alt for alvorligt, betyder det maaske alligevel, at hans Hjerte var uløseligt knyttet til det. Set fra en senere Tids Synspunkt var Salget paa det Tidspunkt et Gode. Dels opnaaedes, at Libanios-Manuskripterne blev tilgængelige for Mennesker, som virkelig kunde faa noget ud af dem, og hvad der var mere væsentligt, de fleste af Bøgerne undgik Branden i 1728. Ved denne Lejlighed nedbrændte nemlig Ejendommen paa Købmagergade. Ganske vist gik alligevel de Bøger med, som var havnet hos Gram og Arne Magnussen og antagelig ogsaa mange andre, men Bøgerne var nu spredt paa saa mange

¹⁴⁾ Ny kgl. Saml. 8°, 393 d.

Hænder og saa heldigt, at største Delen blev reddet. De, der blev reddet, fortsatte deres Vej mod Det kgl. Bibliotek. Ved Danneskiold-Samsøes Auktion i 1732 indgik allerede en stor Del af Manuskripterne og de sjældneste af Bøgerne; de fleste af de øvrige blev købt af Andreas Hojer og Niels Foss, og fra dem gik de over til Klevenfeldt, Luxdorph og Thott, fra de to første af disse gik de videre til Suhm, og fra Thott og Suhm gik de saa lige ind i Det kgl. Bibliotek.

Den strenge Dom, der var overgaaet Rostgaard, blev snart mildnet. Da han stadig var Direktør for det vestindiske Kompagni, fik han Lov til at komme til København, naar hans Forretninger krævede det, og denne Tilladelse benyttede han sig ofte af, blandt andet vel for at vise Byens Befolkning, at Dommen var blevet mildnet. Som tidligere nævnt er det tvivlsomt, om han nogensinde kom til at tilbagebetale de Penge, han havde modtaget i Gaver. Men baade han selv og hans Familie arbejdede ivrigt for, at han igen kunde komme i Kongens Tjeneste og derigennem faa en Slags Æresoprejsning. Det havde ogsaa pint ham meget, at han ikke maatte »lade sig see af sin allernaadigste Souverains allermildeste Øjne«. Om Sommeren 1727 fik han den eftertragede Tilladelse til at vise sig ved Hoffet, og om Efteraaret udnævntes han til Amtmand over Antvorskov og Korsør Amter. Hans Kone var meget imod, at han tog imod dette Embede, da hun mente, at deres Fjender havde Planer om at fordrive dem fra Krogerup; hun vilde derfor ikke med, men blev for at passe paa Gaarden.

Da nu Rostgaard flyttede til Antvorskov, tog han blandt andre Ting et Hundrede Bøger med, og endnu findes baade Fortegnelsen over disse Bøger og en Liste over de ca. 70 Bøger, han købte, mens han var dernede. I den første Fortegnelse findes først og fremmest en Række Haandbøger, som han kunde have praktisk Nytte af. Der er Samlinger af Love og Forordninger, Ordbøger, Retskrivningsbøger, Grammatikker o. l. og nogle Bøger om Matematik og Renteberegning, og hvad der ellers kunde blive Brug for i hans nye Embede; han har ogsaa sørget for Litteratur om Jagt. Naturligvis kan

han ikke undvære en Bibel, og det er mærkværdigt nok Luthers tyske Oversættelse; men det var en Vane, han havde faaet paa sin Udenlandsrejse, at benytte denne Oversættelse, og den bevarede han siden. Yderligere er der en Katekismus og nogle Salmebøger. Af større Interesse er det at se, hvad han har taget med til mere personlig Læsning. Der er først og fremmest de latinske Klassikere Vergil, Cicero, Plinius, Ovid, Horats, Phædrus' Fabler, derimod ingen græske. Af egentlig Underholdningslitteratur fandtes der jo ikke saa meget paa den Tid, men han har dog Dekameron, Reineke Vos, la Fontaines Fabler og Fénelons moraliserende Roman Télémaque. Da det maa formodes at være et skønsomt lille Udvalg, undrer det, at det bortset fra Haandbøgerne væsentligt er Fiktionslitteratur, han har med, og saa er der endda ingen Digte, som dog ellers var hans kæreste Læsning. Historie, som han interesserede sig saa stærkt for, er kun svagt repræsenteret; der findes ikke væsentlig andet end Holbergs Introduktion til de europæiske Rigers Historie.

Det bliver ikke meget mere forstaaeligt, naar man ser paa Listen over de Bøger, han anskaffede, mens han var dernede. Den indeholder foruden Haandbøger, Salmebøger og Opbyggelsesbøger atter nogen Fiktionslitteratur; han købte to Værker af den samtidige franske Forfatter Antoine Houdar de la Motte, der dengang var meget paa Mode og stærkt omdisputeret, nemlig hans Odes og hans Oeuvres de Théâtre i to Bind. Naar der i Listen nævnes l'Illiade d'Homer Tome 1, er det antagelig netop la Mottes Oversættelse og Bearbejdelse, der var et Forsøg paa at modernisere Homer og af Voltaire sammenlignes med et afpillet Skelet. Der kommer dog nu nogle historiske Bøger til, deriblandt Holbergs Danmarks og Norges Beskrivelse, og han faar et Eksempplar af Peder Syvs Ordsprog og desuden Teutsche Sprichwörter fra 1565, hvad saa Grunden har været til disse Anskaffelser; Falsters Amoenitates Philologicae har han sikkert faaet af Forfatteren, da 1. Bind udkom i 1629. Han anskaffer Peder Palladius' Alterbog fra 1652 og desuden den autoriserede Alterbog, formodentlig til Sammenligning.

Man skal være meget forsigtig med at drage for vidtgaaende Slutninger af et saadant Dokument som denne Liste, men hvis vi her har Rostgaards væsentligste Læsning i de tre Aar, han var i Antvorskov, fra hans 56. til hans 59. Aar, saa er der ikke megen Plan i den, hvad man ganske vist heller ikke vilde vente, men den er langt mindre omfattende, end man vilde have forestillet sig. Nu kan Embedet naturligvis have lagt Beslag paa ham i disse Aar, saa at der ikke er blevet megen Tid til Læsning; i hvert Fald synes det, som om han i de følgende Aar var en flittig Læser.

I 1730 forfremmedes han yderligere, idet han uden Ansøgning udnævntes til Translatør ved Øresunds Toldkammer, et Embede, der gav en meget større Indtægt end Amtmandsembedet. Det viste sig imidlertid, at han havde vanskeligt ved at bestride Embedet. Der krævedes nemlig Kendskab til Russisk, og dette Sprog var ham ganske ukendt, skønt han ogsaa til sit første Bibliotek havde købt Bøger paa dette Felt. Desuden krævedes der ogsaa mere af ham i Regning, end han kunde klare; og da han var nær ved de 60, syntes han, han var for gammel til at begynde at lære paa ny, og han søgte derfor sin Afsked og fik den bevilget i Begyndelsen af 1731 med en Pension paa 600 Rdlr. Han slog sig derefter til Ro paa Krogerup i de sidste 15 Aar af sit Liv.

Eftersom Rostgaard var aandsfrisk lige til det sidste, maa der i denne Periode have været Tid for ham til at gøre noget af alt det litterære Arbejde færdigt, som han i Tidens Løb havde lagt ufuldendt til Side. Man kan maaske sige, at det nu ikke var muligt for ham at arbejde videnskabeligt, da han manglede sit Bibliotek og ikke havde Adgang til de københavnske Samlinger, men Hovedsagen var, at det stadig ikke var ham muligt at afslutte et Arbejde af et vist Omfang, han blev stikkende i Detaillerne. Da han nu gerne vilde have sin Samling af Bordings Digte ud, overlod han som tidligere nævnt det hele til Hans Gram; og denne Mand, som synes at have kunnet overkomme alt, og som aldrig nægtede sine Venner en Tjeneste, udgav saa Digtene i 1736. Det er ligeledes tidligere

nævnt, hvorledes det gik hans Libanios-Samlinger og hans Ordbogsarbejder, og der kom paa denne Maade et Resultat ud af de vigtigste Ting, som Rostgaard havde samlet. Kun hans oldhøjtske Manuskripter er vist næppe nogensinde kommet til Nytte.

Den 25. April 1745 døde Rostgaard pludseligt 73 Aar gammel uden at have været syg i Forvejen.

Det seneste Testamente, han og hans Kone havde gjort, var fra 1741. Det ses deraf, at han døde som en ret velhavende Mand. Den Pension, han i sine senere Aar havde faaet fra Øresunds Toldkammer, havde han sat hen, og heraf dannedes nu et Legat, som først skulde have Lov at vokse sig stort og dernæst skulde anvendes til Aflønning af en »Professor Rostgardianus« i nordisk Historie ved Københavns Universitet.

Det Bibliotek, han havde faaet samlet siden 1726, havde han testamenteret til Universitetet, og det blev efter hans Død overgivet til Universitetsbiblioteket. Der medfulgte to Kataloger over det, skrevet af Langebek. Af disse er den ene bevaret, saaledes at Fortegnelsen over Haandskrifterne findes i et Samlingsbind med Rostgaard-Dokumenter i Det kgl. Bibliotek¹⁵⁾, mens Fortegnelsen over de trykte Bøger findes som et selvstændigt indbundet Bind i Universitetsbibliotekets Arkiv¹⁶⁾. Paa Ryggen af dette sidste Bind staar »Donat. Rostgardiana«. Katalogen er gennemset af Rostgaard og forsynet med hans Tilføjelser og Rettelser, og med en tredje Haand er der ved Slutningen tilføjet et alfabetisk Register. Man kan se, at Biblioteket ved Afleveringen er blevet konfereret med Katalogen; de Bøger, der manglede, er streget ud, medens andre, som ikke fandtes i Katalogen, er tilføjede, og endelig er alle de Bøger, som Biblioteket overtog, nummereret. Alle disse Angivelser fra Bibliotekets Side er foretaget med rød Blyant.

Selv om Tabet af det første Bibliotek vel nok for Rostgaard har

¹⁵⁾ Ny kgl. Saml. Fol. 1380.

¹⁶⁾ Katalogen findes ikke i Universitetets Arkiv i Rigsarkivet, men er deponeret i Konsistoriums Arkiv.

været smerteligt, saa har han faaet den usædvanlige Chance at kunne begynde at samle paa bar Bund, men med en gammel Bogsamlers Erfaringer. Det kan have sin Interesse at se, om der er nogen principiel Forskel at spore mellem det første og det andet Bibliotek. I Tabellen S. 57 er Bogbestanden opstillet sammen med Indholdet af det første Bibliotek, og det er angivet, hvor stor en Procentdel hver enkelt Gruppe udgør af hele Samlingen. Antallet af Numre i det efterladte Bibliotek er for de trykte Bøgers Vedkommende 1095. Der gælder dog det samme om dette Bibliotek som om det første, at Antallet af bibliografiske Enheder er langt større, da en Del af Numrene bestaar enten af Samlingsbind eller af Bundter. Hvis man sammenligner Procentsatserne for de to Biblioteker, ser man, at Historie stadig er den største Gruppe, men at dens procentvise Andel er faldet til det halve, Sprogvidenskaben er derimod steget med en Tredjedel eller maaske mere, hvis man regner Gruppe M med. Poesien holder sig paa omtrent samme Standpunkt som i det første Bibliotek, mens de øvrige Grupperes Procenttal er saa smaa, at Udsvingene ikke betyder noget; kun er det maaske værd at bemærke, at Gruppen Filosofi, der heller ikke i det første Bibliotek var stor, nu skrumper ind til næsten intet, og saa indeholder den endda saadanne Ting som Ciceros Værker, der kun med delvis Ret er anbragt dér, og morsomt nok et Skrift om den moderne Filosofis Scylla. Vi faar dog først en rigtig Forestilling om Forskellen mellem de to Bibliotekers Bogbestand ved at foretage en lignende Analyse af en enkelt Gruppe, hvortil vi paa samme Maade som ved det første Bibliotek vælger Historie. De 306 Bind fordeler sig procentvis saaledes paa Perioder: Før 1550: 0,3; 1551—1600: 2; 1601—25: 2; 1626—50: 9; 1651—75: 16; 1676—1700: 19; 1701—25 28; efter 1725: 24. Hvis man sammenligner disse Tal med de tilsvarende for Auktionskatalogen (S. 57), viser der sig en meget tydelig Forskydning. Mens tidligere kun en Fjerdedel af Bøgerne var fra de sidste 50 Aar (1676—1725), er nu over Halvdelen fra de sidste 45 Aar (1726—1745); af Inkunabler findes kun een, og det er Rimkrøniken, som er overført

fra det gamle Bibliotek, og hele Tiden indtil 1625 er kun repræsenteret ved 13 Bøger. Hvis man ser paa, hvilke Bøger der findes i Gruppen, er det iøjnefaldende, at langt den største Del er Bøger om den danske Historie. Først og fremmest har han de almindelige Værker, som delvis er overført fra det gamle Bibliotek, Saxo i Stephanius' Udgave fra 1644 og Anders Sørensen Vedels Oversættelse fra 1575, Svannings Chronologia Danica 1650, Huitfeldts Danmarks Krønike 1652, Niels Krags Christian III's Historie 1737. Han har ogsaa haft Holbergs Danmarks Riges Historie 1732—35. Men foruden disse større Værker findes der talrige Monografier til Danmarks Historie, navnlig fra omkring 1700 og senere. Sin Forkærlighed for Ligtaler og Hyldesttaler har han stadig bevaret, og de var jo ogsaa en personalhistorisk Hovedkilde. Naar vi sammenligner med den spredte og meget brogede Samling i det første Bibliotek, maa vi indrømme, at der er blevet en langt klarere Linje i det andet Bibliotek. Grundene dertil kan være og var utvivlsomt af baade ydre og indre Art. Rostgaards Horisont var ikke mere saa vid; efter sin Hjemkomst fra Udenlandsrejsen forlod han ikke mere Danmark, og den livlige Korrespondance, han førte med Videnskabsmænd i Udlandet straks efter Hjemkomsten, var sygnet hen i de travle Aar, da han stræbte mod Ærens Tinde; selv Forbindelsen med de hjemlige lærde led noget under, at han boede paa Krogerup. Bortset fra de Besøg, han med Mellemrum aflægger i København, er han næsten ganske henvist til, hvad Langebek fortæller ham i sine Breve, og det er ogsaa Langebek, der maa være Mellemmand, saa snart han skal have en Bog købt. Paa den Maade bliver det naturligvis navnlig den samtidige danske Litteratur, han er henvist til. Men der er sikkert ogsaa en indre Grund. Rostgaard var nu ældre og ikke saa glubsk paa Bøger som i sin Ungdom; maaske havde han ogsaa mistet Ungdommens Optimisme med Hensyn til, hvor meget han kunde naa at læse; han anskaffede nu kun det daglige Brød, og selv om stadig intet menneskeligt var ham fremmed, og Biblioteket derfor udvidedes noget paa alle Omraader (han ønskede sig f. Eks. brændende og fik

ogsaa Dethardings Bog om de norske Orme), saa holder han sig nu til sine tre Hovedinteresser Historie, Sprog og Poesi. Men selv om dette andet Bibliotek ikke har det Vingefang og Præg af Eventyr som det første, saa er det i sin Beskedenhed et langt mere ægte Udtryk for en højtdannet Mands litterære Behov.

Ved Manuskriptsamlingen er Historien endnu langt mere fremtrædende; af 534 Manuskripter er 183 historiske, og deraf vedrører 172 Danmarks Historie. Ogsaa om dem gælder det, at der ikke er Sjældenheder som Minnesangerne eller Libanios eller Otfrid, men det er i al Enkelhed Dokumenter til Danmarks Historie, som man er taknemmelig for er bevaret.

Hvis man vil sammenfatte disse Betragtninger over Rostgaards Forhold til Bøgerne, maa man indrømme, at han har taget et vældigt Tilløb, men han sprang aldrig. Han har kunnet sætte Arbejder i Gang med dybt Perspektiv, men selv kunde han ikke bringe dem ud over Begyndelsesstadiet, og han formaaede heller ikke at fordele og organisere Arbejdet, saaledes at det blev gennemført ved andres Hjælp. Hvis vi betragter ham som Bogsamler, kan vi heller ikke se, at han altid har købt de Bøger, som vi synes burde have staaet i hans Bibliotek, mens der fandtes mange, som han kunde have undværet. Men mellem alle de mange Bøger og Manuskripter, han paa sin lange Udenlandsrejse købte, findes ogsaa adskillige af dem, som vi synes kaster Glans over vore store Biblioteker, og det, som gør, at vi trods alt omfatter Rostgaard med Sympati, er, at det ligger saa klart for Dagen, at han af hele sin Sjæl hører til det Broderskab, der usvækket har bestaaet gennem Tiderne, og som holdes sammen af Kærlighed til Bøger.